

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри дизайну

_____ Віктор КАРПОВ

Протокол засідання кафедри

№ 10 від «11» травня 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ДИЗАЙН КНИГИ РОАЛЬДА ДАЛА «ВІДЬМИ»

Спеціальність 022 «Дизайн»

Освітня програма 022.01.01. «Графічний дизайн»

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Здобувач вищої освіти:

Белова Яна Євгенівна

група ГДб-3-22-4.0д

Науковий консультант і куратор дизайн-проєкту:

старший викладач кафедри дизайну

Волгін Юрій Євгенович

Рецензент: _____

Київ — 2026

АНОТАЦІЯ

Бєлова Я. Є. Дизайн книги Роальда Дала «Відьми». Кваліфікаційна робота. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. 63 с.

Кваліфікаційна робота присвячена розробці дизайну книги Роальда Дала «Відьми». Для комплексної розробки проєкту було розглянуто історію становлення дитячої ілюстрації, її функції на сприйняття матеріалу. Особливу увагу приділено проблематиці створення візуального супроводу та особливостей застосування типографічних засобів у дитячих книжкових виданнях. У межах роботи проведено аналіз раніше ілюстрованих видань повісті «Відьми». Визначено різні стилістичні та композиційні підходи до візуальної інтерпретації твору. Окремо розглянуто творчий стиль Квентіна Блейка як одного з найвідоміших ілюстраторів творів Роальда Дала. Визначено характерні особливості його ілюстрацій та вплив на сприйняття персонажів і сюжетної атмосфери. Також проаналізовано зміни дизайнерських рішень та формату видання, виконані Пенелопою Бажьо. Особливу увагу приділено сучасній інтерпретації сюжету, персонажів і візуального стилю твору. У практичній частині роботи було створено обкладинку, опрацьовано внутрішнє оформлення видання та створено систему ілюстрацій. Сформовано єдину кольорову концепцію, засновану на характерній «відьомській» гамі. Визначено принципи її доречного використання для підсилення атмосфери твору й забезпечення цілісності візуального образу видання.

Ключові слова: графічний дизайн, дитяча ілюстрація, дитяча книга, дизайн книги, Роальд Дал, Квентін Блейк, Пенелопа Бажьо, відьма.

Кваліфікаційна робота містить результати власного дослідження та авторського проєктування. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів відбувалося з дотриманням академічної доброчесності та мають посилання на відповідне джерело.

_____ Я. Є. Бєлова

ANNOTATION

Bielova, Y. Y. The Design of Roald Dahl's «*The Witches*». Qualification work. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 2026. 63 p.

This thesis is devoted to the creation of a book design for Roald Dahl's novel «*The Witches*». To ensure a comprehensive approach to the project, the history of children's illustration and its role in shaping readers' perception of the text were examined. Particular attention was paid to the challenges of creating visual support and to the specific use of typographic elements in children's book publishing. As part of the study, previously illustrated editions of *The Witches* were analyzed. Various stylistic and compositional approaches to the visual interpretation of the novel were identified. Special consideration was given to the artistic style of Quentin Blake, one of the most renowned illustrators of Roald Dahl's works. The characteristic features of his illustrations and their influence on the perception of the characters and the atmosphere of the story were examined. The thesis also analyzes the changes in design solutions and publication format introduced by Pénélope Bagieu. Particular attention was paid to her contemporary interpretation of the plot, characters, and visual style of the novel. In the practical part of the project, a book cover was designed, the interior layout of the publication was developed, and a system of illustrations was created. A unified color concept based on a characteristic "witch-inspired" palette was established. Principles for its appropriate application were defined in order to enhance the atmosphere of the story and ensure the visual coherence of the publication.

Keywords: graphic design, children's illustration, children's book, book design, Roald Dahl, Quentin Blake, Pénélope Bagieu, witch.

The qualification thesis contains the results of original research and authorial design work. The use of ideas, findings, and texts of other scholars adheres to the principles of academic integrity and includes appropriate references to the respective sources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I. ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ІЛЮСТРУВАННЯ ДИТЯЧИХ КНИГ.....	10
1.1 Історія розвитку ілюстрації дитячих книг.....	10
1.2 Основні функції ілюстрації в дитячій книзі.....	17
1.3 Проблематика ілюстрування дитячих книг.....	25
1.4 Особливості використання типографіки у дитячих книгах.....	30
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ II. РОЗРОБКА ДИЗАЙНУ КНИГИ РОАЛЬДА ДАЛА «ВІДЬМИ»	34
2.1 Аналіз існуючих видань та ілюстрацій.....	34
2.2 Колористичне рішення книги.....	36
2.3 Розробка макету ілюстрованої книги Роальда Дала «Відьми».....	39
Висновки до розділу 2.....	42
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	51
ДОДАТОК А.....	51
ДОДАТОК Б.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дизайн дитячої книги є важливою складовою візуальної культури та мистецтва. Він поєднує художньо-естетичні, інформаційні та комунікативні функції. Сучасне ілюстроване видання виступає комплексним візуальним об'єктом, що формує естетичні смаки, читацький досвід і культурне сприйняття дитини.

Для створення якісного художнього оформлення книги важливим є врахування вікових особливостей аудиторії. Під час проектування видання необхідно зважати на особливості концентрації уваги дітей, їхню здатність до сприйняття різних обсягів тексту та складності композиційних рішень. Важливу роль відіграє шрифтове оформлення, яке має забезпечувати зручність читання та відповідати віковим потребам читачів. Не менш значущими є формат ілюстрацій, ступінь їх деталізації, кольорова гама та композиція сторінки, оскільки саме ці елементи впливають на емоційне сприйняття видання та формують інтерес до читання. Тому розробка дитячої книги потребує комплексного підходу, що поєднує принципи графічного дизайну, типографіки, книжкової ілюстрації та дитячої психології.

Актуальність теми також пов'язана з необхідністю осучаснення художнього оформлення класичних літературних творів для дітей. Розробка дизайну книги Роальда Дала «Відьми» дозволяє дослідити можливості сучасних дизайнерських засобів у створенні емоційно виразного та функціонального книжкового продукту, здатного зацікавити сучасного читача та підвищити інтерес до дитячої літератури.

Стан наукової розробки проблеми. Художні особливості ілюстрування дитячих книг були важливим елементам багатьох досліджень, проведені як іноземними так і вітчизняними науковцями. Значний внесок у вивчення книжкової ілюстрації та її ролі у формуванні читацького досвіду зробили Марія

Ніколаєва та Джон Воррен Стевіг. У наукових працях аналізуються питання читабельності шрифту, психологічного впливу кольору, композиційних особливостей ілюстрацій та їхньої ролі у формуванні інтересу до читання.

Попри значну кількість досліджень, присвячених дитячій книжковій ілюстрації та дизайну видань, питання створення сучасного художнього оформлення повісті «Відьми» залишається недостатньо висвітленим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано на кафедрі дизайну факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Робота є частиною наукової теми кафедри дизайну «Сталий розвиток суспільства та дизайн-діяльність у просторі айдентики територіальних громад», що передбачає проведення досліджень у сфері культури, мистецтва і дизайну та суміжних областей знань, презентацію результатів на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, публікацію на шпальтах фахових видань, керівництво студентськими творчими та науковими студіями і гуртками, написання випускових кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти (протокол засідання кафедри дизайну від 05.02.2025 р. № 5).

Метою дослідження є покращення власних знань з теми історії створення дизайну дитячої літератури. Аналіз функції та проблематики ілюстрування дитячих книжок. Створення оригінального дизайн-макету книги Роальда Дала «Відьми».

У відповідності до визначеної мети кваліфікаційної роботи авторкою були визначені такі **завдання**:

- Здійснити аналіз історичних етапів розвитку дизайну дитячої книги, зокрема становлення її як окремого напрямку книжкової графіки;

- Визначити функціональну роль ілюстрації у створенні цілісного візуального образу дитячого видання та її вплив на сприйняття текстового змісту;

- Проаналізувати особливості та проблематику створення ілюстративного матеріалу для дитячих книг з урахуванням вікових й психологічних характеристик аудиторії;

- Дослідити сучасні підходи до типографічного та композиційного оформлення дитячих видань;

- Розробити дизайн-макет книги Роальда Дала «Відьми», що включає створення обкладинки, внутрішньої структури видання та системи авторських ілюстрацій, спрямованих на формування цілісного художнього образу.

Об'єкт дослідження – історія, функція та проблематика ілюстрування дитячої літератури.

Предмет дослідження – художні та дизайнерські прийоми оформлення книги «Відьми», їхній вплив на емоційне сприйняття, розвиток уяви та зацікавленість дитячого читача.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано комплекс наукових методів. Метод аналізу застосовано для опрацювання теоретичних джерел і визначення основних підходів до дизайну дитячої книги. Історико-мистецтвознавчий метод використано для вивчення етапів розвитку книжкової ілюстрації та становлення художнього оформлення дитячих видань. Візуально-композиційний аналіз дозволив дослідити особливості побудови ілюстрацій, взаємодію тексту та зображення, а також принципи композиційної організації сторінки у теоретичній частині роботи. У практичній частині кваліфікаційної роботи застосовано проєктний метод, що передбачає безпосередню розробку дизайн-концепції та створення макету книги.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні та систематизації наукових підходів до дизайну дитячої книги, ролі ілюстрації у формуванні візуального образу видання та особливостей взаємодії тексту і зображення.

Практичне значення роботи полягає у створенні розробки дизайн-макету дитячої книги, що може слугувати прикладом практичної реалізації принципів взаємодії тексту та зображення.

Апробація результатів дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи обговорювались на засіданнях кафедри дизайну факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Основні положення й результати кваліфікаційної роботи було викладено у повідомленні на всеукраїнській науково-практичній конференції «Сталий розвиток суспільства та дизайн діяльність у просторі територіальної айдентики» (Київ, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 16 квітня 2026 року).

Белова Яна. Креативні тенденції в ілюстрації сучасної дитячої літератури. Сталий розвиток суспільства та дизайн діяльність у просторі територіальної айдентики. Всеукр. наук.-практ. конф. (16 квітня 2026 року). Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. С. 26-28.

Белова Яна. Книжкова графіка. Згоріла, як оладка. Мишороб уповільненої дії. Як розпізнати відьму. Конкурс студентської графіки університету Грінченка (11 травня 2026 року). Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Структура: робота складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи із додатками складає 63 сторінки, основний текст – 43 сторінки, додатки – 11 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ІЛЮСТРУВАННЯ ДИТЯЧИХ КНИГ

1.1 Історія розвитку ілюстрації дитячих книг

Перші спроби створення літератури для дітей простежувалися ще у XVII столітті й були пов'язані зі змінами у ставленні до дитини, формуванням уявлення про дитинство як окремих період життя та поступовим поширенням грамотності. Попри це, до середини XVIII століття дитяче читання здебільшого обмежувалося творами, орієнтованими передусім на навчання та моральне виховання, а не на задоволення чи розвагу.

Насамперед, література для дітей виконувала дидактичну функцію, спрямовану на формування належних поведінкових норм і релігійних переконань. Релігійні тексти, граматичні посібники, та «книги ввічливості» містили правила етикету й рекомендації щодо соціально прийнятної поведінки, фактично становили основу раннього кола дитячого читання [20]. Такий обмежений вибір видань визначав характер читацького досвіду дітей і значною мірою формував їхнє уявлення про функції книги загалом. У подібних виданнях візуальний компонент не відігравав провідної ролі й мав радше допоміжний характер. Ілюстрації використовувалися епізодично та були досить стриманими за формою і змістом: найчастіше це були невеликі дереворитні віньетки або гравіровані фронтисписи, які доповнювали текст, але не взаємодіяли з ним на глибшому рівні. Зазвичай такі зображення створювалися анонімними майстрами і не розглядалися як самостійна художня цінність, що ще раз підкреслює другорядність візуального елемента в ранній дитячій літературі.

Водночас діти часто зверталися до творів, написаних для дорослої аудиторії, обираючи ті, що були зрозумілими та цікавими за змістом. Це, у свою чергу, вплинуло на видавців, які почали враховувати інтереси молодшої аудиторії

і адаптувати популярні сюжети. Це стало одним із чинників подальшого розвитку дитячої літератури.

Ілюстрацію часто звинувачували у шкоді для розвитку когнітивних процесів дитини[26]. Однак спостереження показали, що вона не спрощує оповідь, а навпаки робить її сприйняття більш комплексним та складним. Книжка-картинка спонукала читача ставити собі запитання, розширювати свої візуальні й уявні горизонти та передусім взаємодіяти зі світом через написану й ілюстровану сторінку книги, поглиблюючи процес сприйняття та інтерпретації тексту [2].

Першою ілюстрованою книгою для дітей вважають «Orbis Sensualium Pictus», в перекладі «Видимий світ у малюнках», що вийшла друком у 1658 році. Це був своєрідний енциклопедичний збірник, який подавав уявлення про світ природи через систему ілюстрацій. Видання стало новаторським, оскільки вперше чітко враховувало принципову відмінність між сприйняттям дитини й дорослого. Я. А. Коменський наголошував, що саме зображення є найбільш доступною та зрозумілою формою навчання для дітей [20; 27].

У його праці «Видимий світ у малюнках» було вперше в історії підручникотворення системно використано ілюстрації як дидактичний інструмент, що сприяв кращому засвоєнню навчального матеріалу. Книга складалася зі 150 тематичних розділів, кожному з яких відповідала окрема мінеритна гравюра. Таким чином, Коменський фактично створив один із перших підручників, орієнтованих на початкову освіту дітей. Видання було опубліковане рідною мовою автора з паралельним латинським текстом, що узгоджувався з іконографічним рядом. Підручник здобув широку популярність, витримав численні перевидання різними мовами, а його адаптовані версії використовувалися в освітній практиці європейських шкіл аж до кінця XIX століття [26; 37].

Наприкінці XVIII століття у британських дитячих виданнях почали з'являтися ілюстрації таких митців, як Томаса Б'юїка, його зазвичай вважають засновником техніки дерев'яної гравюри та першим, хто повною мірою усвідомив її можливості й потенціал[11] та Вільяма Блейка, який прославився завдяки своїй технології рельєфного офорта, хоча у своїй роботі йому частіше доводилося дотримуватися методу «інталія» [30]. Що в свою чергу стало важливим кроком у формуванні традиції залучення відомих художників до оформлення книжкових текстів. Це поступово підвищило художній рівень дитячої книги та посилило взаємодію між літературним і візуальним компонентами. Водночас такі якісні та індивідуально виконані ілюстрації залишалися радше поодинокими прикладами, ніж усталеною практикою видавничої справи[20].

До середини XIX століття більшість дитячих книжок продовжували друкуватися переважно в чорно-білому форматі, найчастіше із використанням техніки дереворитної гравюри. Єдиним способом додати колір залишалось ручне розфарбовування, яке вимагало значних витрат й часу через що застосування було обмеженим. Після середини XIX століття технології кольорового друку впроваджувались у видавничу практику, зокрема й у дитячу літературу, що поступово змінило її візуальний вигляд.

Попри це, багато художників і видавців ще тривалий час віддавали перевагу традиційним чорно-білим технікам, які вважали більш стабільними та технічно надійними, і така практика була задіяна до 1870-х років [20]. Це свідчить про поступовий і нерівномірний характер переходу до кольорової ілюстрації, який відбувався під впливом як технологічних змін, так і естетичних уподобань епохи.

За даними М. В. Гнатюка, провідним осередком формування української дитячої книги стала Галичина, де активно розвивалося як книговидавництво, так і мистецтво ілюстрації. До створення та розвитку української дитячої періодики були причетні відомі культурні діячі, зокрема Володимир Шухевич, який

ініціював низку освітніх і видавничих проєктів. До співпраці з дитячими виданнями долучалися також провідні українські письменники того часу, що сприяло підвищенню художнього рівня текстів для дітей [36].

У XIX столітті дитяча література поступово утверджується як окремий культурний і мистецький феномен. У цей період формується нове розуміння дитинства як особливого етапу життя, що потребує власного художнього та освітнього простору. Саме тоді з'являється значна кількість творів, спеціально орієнтованих на дитячу аудиторію, а також активно розвивається книжкова ілюстрація як важлива складова видання. Ілюстрації створювалися переважно за допомогою гравюри на дереві та нерідко розфарбовувалися вручну, що надавало книгам виразності та привабливості для юних читачів [25].

Важливу роль у становленні ілюстрованої дитячої книги в Європі відіграли окремі митці, чия творчість суттєво вплинула на розвиток цього напрямку. Зокрема, англійський карикатурист Джордж Крукшенк, який став одним із перших художників, що сформував художні принципи оформлення дитячих видань, створив серію офортів до «Німецьких популярних оповідань» (1823). Що було одним з перших англійських видань казок братів Грімів. Його роботи отримали високу оцінку сучасників: зокрема, Вільям Теккерей відзначав їх як одні з перших справді якісних і виразних ілюстрацій у дитячій книзі в Англії. У подальшому Крукшенк справив значний вплив на розвиток жанру книжкової ілюстрації. Він ілюстрував твори Чарльза Дікенса, а також створював власні інтерпретації казкових сюжетів, у яких поєднував художність із морально-повчальними ідеями.

Друга половина XIX століття позначена появою класичних творів дитячої літератури, які стали основою подальшого розвитку жанру. У цей період ілюстрації вже не виконували другорядну роль, а ставали рівноправною частиною книги, відображаючи авторське бачення художника. Розвиток друкарських технологій і зростання читацької аудиторії, зокрема середнього класу, сприяли популяризації ілюстрованих видань [25].

В українському культурному просторі дитяча література виконувала не лише освітню, а й важливу націєтворчу функцію. Вона була спрямована на розвиток грамотності, формування культурних цінностей і національної самосвідомості. Зростала кількість авторів і видавництв, що працювали для дитячої аудиторії. Популярності набували твори Івана Франка, Панаса Мирного та інших письменників. Водночас з'являються дитячі періодичні видання, зокрема «Дитячий світ», «Маленький листок», «Дивосвіт», які поєднували казки, оповідання, вірші та пізнавальні матеріали [50].

У ХХ столітті, зокрема в 1930-х роках, мистецтво книжкової ілюстрації досягає нового рівня розвитку. Провідною технікою стає літографія, що відкриває ширші можливості для художньої виразності та деталізації. Над оформленням книг працювали відомі митці, серед яких Гюстав Доре, Олександр Агін, Чарльз Брок, Іван Білібін, Євген Кибрик, Євген Лансере, Володимир Фаворський та інші. Ілюстратори співпрацювали з редакторами, спільно формували загальну концепцію видання. Досвід показав, що найбільш цінними для читача були ті ілюстрації, які не лише супроводжували текст, а й органічно його доповнювали і розширювали [39].

Золотий вік дитячої літератури зазвичай пов'язують із появою «Аліса в Країні Чудес» (1865) та завершенням епохи книгою «Вінні-Пух» (1926). Проте дослідники пропонують різні межі цього періоду: деякі ведуть його початок від Holiday House (1839), а завершення пов'язують із виходом Пітер Пен (1911). Головною ознакою цієї доби стали зміни у сприйнятті дитинства: дитячий світ почали розглядати як самостійну й цінну частину людського життя [22].

Найвищого розквіту Золотий вік досяг у 1905–1914 роках, коли щороку виходили десятки ілюстрованих подарункових видань і сотні доступних книг із художнім оформленням високого рівня [8]. На початку ХХ століття розвиток кольорового друку в Сполучених Штатах Америки та Європі суттєво змінив вигляд дитячої книги. Одним із прикладів використання нових поліграфічних можливостей стали ілюстрації Вільяма Воллеса Денслоу до «Чарівник країни

Оз» (1900), що містили велику кількість двоколірних і повнокольорових зображень. Водночас окремі митці продовжували розвивати чорно-білу графіку [9].

Розвиток дитячого книговидання у ХХ столітті був тісно пов'язаний із технічним вдосконаленням друку та поширенням грамотності. Інновації у кольоровому друці сприяли появі розкішних подарункових видань із кольоровими вклейками на глянцевого папері. Серед найвідоміших художників цього часу були Едмунд Дюлак, Кей Нільсен, Артур Рекгем, Максфілд Перріш та Ньюелл Конверс Ваєт. Їхні роботи відзначалися різними художніми підходами: Рекгем поєднував перо, туш і акварель для створення казкових образів, тоді як Дюлак і Нільсен тяжіли до декоративності та орієнтальних мотивів, зокрема естетики перських мініатюр. Після Першої світової війни інтерес до дорогих ілюстрованих видань поступово зменшився, хоча творчість окремих художників ще тривалий час залишалася популярною [20].

У другій половині ХХ століття, зокрема від кінця 1950-х до 1980-х років, у книжковій графіці переважала ілюстративна концепція, у межах якої художник насамперед прагнув візуально інтерпретувати авторський задум письменника. Головний герой твору розглядався як своєрідне відображення літературного образу, а стиль ілюстрування підпорядковувався змісту тексту. Проте після культурних змін 1990-х років характер дитячої ілюстрації почав суттєво трансформуватися. Розширилося саме поняття дитячої літературної класики, що дало змогу художникам звертатися до нових авторів і жанрів, а також активніше експериментувати з композицією, кольором і формою [48].

Наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття розвиток дитячої книжкової ілюстрації в Україні відбувався в умовах активного пошуку національної культурної ідентичності. У цей період суттєво зросла кількість видань українською мовою, а дитяча книга стала одним із важливих інструментів збереження й популяризації національної культури. Попри економічні труднощі

та прагнення видавництв зменшити витрати на друк, в українському суспільстві посилюється інтерес до художнього оформлення дитячих книг та якості ілюстрації.

У 2000–2010-х роках розвиток сучасних поліграфічних технологій і повнокольорового друку значно розширив можливості книжкової графіки. Художники почали активно використовувати нові композиційні та стилістичні засоби: поетизацію художнього образу, історичну стилізацію персонажів, складні декоративні елементи та переосмислення класичних героїв дитячої літератури через сучасну візуальну мову [48]. Ханьпін Ван наголошувала: «В Україні дитяча книжкова ілюстрація почала виконувати важливу культуротворчу функцію — відновлення та збереження національної ідентичності через автохтонні художні образи й візуальні традиції» [33].

Розвиток дитячої ілюстрації закріпився завдяки діяльності приватних видавництв, книжкових форумів, фестивалів та мистецьких конкурсів. Візуальна концепція книги дедалі більше впливала на її комерційний успіх і читацький інтерес. Особливу роль у розвитку сучасної української дитячої книги відіграли такі художники, як Владислав Єрко, Катерина Штанко та Кость Лавро. Їхня творча концепція базується на прагненні максимально занурити читача у світ твору через деталізовані ілюстрації, в яких присутня велика кількість візуальних деталей і символічних елементів, що допомагають краще зрозуміти сюжет і запам'ятати окремі сцени [48].

Важливим прикладом поєднання традиційної книги та цифрових технологій стала діяльність українського видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», яке створило інтерактивну дитячу книгу нового покоління. Одним із найвідоміших прикладів стала цифрова версія Снігова королева (2012) з ілюстраціями Владислав Єрко. Завдяки використанню QR-кодів, мобільного додатка та інтерактивних елементів читач отримував можливість взаємодіяти з персонажами книги: бачити рухи героїв, чути звукові ефекти, брати участь у міні іграх, змінювати окремі деталі зображення та взаємодіяти з ілюстраціями через

планшет. Подібні рішення значно розширили традиційне сприйняття дитячої книги та перетворили її на мультимедійний продукт [46].

Сучасна дитяча література характеризується значною жанровою та тематичною різноманітністю, що дозволяє порівнювати її з масовою літературою для дорослих. Вона охоплює всі вікові категорії дитячої аудиторії — від книжок для немовлят до творів для підлітків та юнацтва. Попри стрімкий розвиток цифрових медіа, ілюстрована дитяча книга не втратила свого значення. Її стійка популярність пояснюється здатністю поєднувати пізнавальну функцію з емоційним та естетичним впливом, стимулюючи уяву дитини й формуючи інтерес до читання [20; 45].

Соціокультурні й технологічні зміни сьогодення істотно трансформували саму природу книги як медіапродукту. Цифровізація, поширення мобільних застосунків, технологій доповненої та віртуальної реальності, а також інтеграція мультимедійних платформ змінюють спосіб взаємодії дитини з текстом та ілюстрацією. Новітні дослідження свідчать, що використання технологій AR та VR у дитячих книгах здатне посилювати мотивацію до читання, створювати ефект занурення та розширювати освітні можливості завдяки анімації сцен, інтерактивному поданню інформації й глибшому залученню читача до сюжету [42].

1.2 Основні функції ілюстрації в дитячій книзі

Із появою друкованої книги візуальні елементи почали виконувати функцію доповнення та пояснення тексту. Особливого значення ілюстрація набула у дитячій літературі, оскільки саме візуальний образ допомагає дитині легше сприймати зміст твору, розвиває уяву та підтримує інтерес до читання [1].

Дослідниця Марія Ніколаєва наголошує, що дитяча література має виразний педагогічний аспект, тому книги часто використовують пригодницькі або розважальні елементи для привернення уваги юного читача. Вона

підкреслює, що візуальне оформлення, зокрема обкладинки та ілюстрації, допомагає створити перше враження про книгу та заохотити дитину до читання [17]. Колір, форма, композиція та стиль зображень можуть або заохочувати дитину взаємодіяти з книгою, або, навпаки, знижувати інтерес до неї. Привабливі та емоційно виразні образи здатні легко привернути увагу дитини та мотивувати її звернутися до тексту [1].

З метою зацікавити молодшого читача утвердився принцип «Fun to Learn» — поєднання навчання й розваги. Одним із найважливіших інструментів реалізації цього підходу стали ілюстрації, які не лише пояснювали текст, а й створювали емоційний зв'язок між книгою та читачем [1].

Про важливість ілюстрацій у дитячій літературі наголошував Олександр Барвінський, який вважав, що візуальне оформлення значно покращує процес навчання та сприйняття інформації дітьми. Він підтримував розвиток українського дитячого книговидавництва та наголошував на необхідності створення якісно ілюстрованих книг для молодших школярів. На його думку, це сприяло не лише освіті, а й формуванню національної культурної свідомості. Водночас Барвінський допускав використання європейських художніх зразків, якщо вони були адаптовані до українського змісту [36].

Важливу роль у розвитку дитячої книжкової ілюстрації відіграла серія видань «Juvenile Library», започаткована Джоном Ньюбері у 1750-х роках. Ілюстрації в цих книгах не лише супроводжували текст, а й допомагали дітям краще сприймати сюжет, акцентували увагу на ключових сценах і формували візуальний інтерес до читання. У виданнях публікувалися адаптовані версії популярних творів, зокрема Робінзона Крузо та Мандри Гуллівера, а також народні й повчальні історії. Завдяки візуальному оформленню ці твори стали доступнішими для дитячої аудиторії та сприяли популяризації літератури, яка до того часу часто існувала переважно в усній традиції [27].

У більшості літературних видань ілюстрація виступає доповненням до тексту, підсилюючи уявлення читача про події та персонажів. Проте у книгах-картинках текст і зображення утворюють єдину художню систему, де зміст виникає лише через їхню взаємодію. У таких виданнях слова та зображення не просто доповнюють одне одного, а вступають у складний візуально-смісловий діалог [21; 9; 4; 43]. Дар'я Кліманова у своєму дослідженні проаналізувала особливості взаємодії тексту та ілюстрації спираючись на класифікацію Володимира Ляхова, що виокремлює три типи зв'язку між текстом та зображенням. Перший тип передбачає прямий візуальний зв'язок, коли ілюстрація безпосередньо пояснює зміст тексту та допомагає читачеві краще зрозуміти інформацію. Другий тип характеризується непрямим пасивним зв'язком, за якого зображення лише доповнює текст окремими візуальними матеріалами чи довідковими елементами. Третій тип ґрунтується на активній взаємодії тексту та ілюстрації: у такому випадку зображення не тільки супроводжує текст, а й самостійно інтерпретує зміст книги та створює додаткові смислові акценти [39].

Важливе значення ілюстрацій у процесі читання також підкреслює Чжихуей Фан (Zhihui Fang), який зазначає, що зображення допомагають дитині краще зрозуміти історичний контекст, настрій твору та особливості персонажів [9]. Для дітей дошкільного віку, які лише формують мовленнєві навички, така візуальна підтримка є особливо важливою. Це підтверджують і дослідження Ребекка Брукшир та її колег, які довели, що ілюстрації суттєво полегшують розуміння тексту дітьми з обмеженим словниковим запасом [14].

У дослідженнях дитячої книжкової ілюстрації значна увага приділяється тому, як діти сприймають візуальне оформлення книги та які художні елементи найбільше впливають на їхній інтерес до читання. У своїй статті Джон Воррен Стевіг аналізує одне з перших досліджень у цій сфері, проведене дослідницею Бамбергер. У ньому взяли участь 317 дітей молодшого шкільного віку та 65 учителів, чії відповіді порівнювалися з реальними читацькими вподобаннями

дітей. Результати показали, що діти надають перевагу книгам, у яких ілюстрації займають понад чверть площі сторінки. Найбільш привабливими для них виявилися великі кольорові зображення. Також було встановлено, що відмінності у читацьких вподобаннях хлопчиків і дівчат є значно менш вираженими, ніж розбіжності між дитячим сприйняттям книги та уявленнями дорослих про читацькі інтереси дітей. Окремо дослідниця звернула увагу на вікові особливості сприйняття кольору: молодші діти частіше обирали яскраві й контрастні кольори, тоді як старші надавали перевагу м'якшим відтінкам і складнішим колірним поєднанням [23].

Важливим аспектом створення дитячої книги є також правильний добір художника-ілюстратора відповідно до характеру тексту. Стиль і техніка виконання ілюстрацій безпосередньо впливають на загальний емоційний настрій видання та формують спосіб сприйняття історії читачем. Саме тому художнє оформлення розглядається не лише як декоративний елемент книги, а як важлива складова її змісту та успішності серед дитячої аудиторії [13].

Особливо важливими ілюстрації є для дітей на ранніх етапах формування читацьких умінь. Візуальний супровід тексту допомагає розвивати розуміння прочитаного, словниковий запас, мовну грамотність та навички вільного читання. Завдяки візуальним образам дитина вчиться інтерпретувати приховані смисли, краще розуміє сюжет і може «читати між рядками», помічаючи те, що не завжди прямо висловлено словами. Поєднання слухового сприйняття тексту та одночасного аналізу зображення сприяє глибшому розумінню значення слів і розвитку мовленнєвих навичок [43].

У статті Карен М. Фезерс та Пунам Арії проаналізували як діти використовують ілюстрації під час читання. Зокрема, вони зверталися до досліджень Лори Джастіс, Лорі Скіббе, Анжели Каннінг та Сари Ленкфорд, які за допомогою технології відстеження руху очей встановили, що п'ятирічні діти під час читання вголос значно частіше дивилися на ілюстрації, ніж на друкований текст. Подібних висновків дійшли також Ані Руа-Шарланд, Жан Сен-Обен та

Мері Еванс, які зазначали, що зі зростанням читацьких навичок увага дітей поступово зміщувалася від ілюстрацій до тексту [4].

Окрему увагу авторки приділили дослідженню Пола Дакетта, який виявив, що учні перших класів активно переключають увагу між текстом та ілюстраціями, особливо у випадках труднощів із розумінням змісту. Використавши власні спостереження та систему відстеження погляду, Карен Фезерс і Пунам Арія підтвердили ці висновки. Вони встановили, що діти використовували ілюстрації як допоміжний інструмент для інтерпретації сюжету, а самі зображення мали власну внутрішню структуру та послідовність, які формували так званий «візуальний синтаксис» історії. На думку дослідниць, вилучення або зміна ілюстрацій порушувало цілісність сприйняття твору та ускладнювало його розуміння дитиною [4].

У мистецтві книги ілюстрація поступово набула значення окремого художнього елемента, який не просто пояснює текст, а створює власний візуальний наратив. Вона формує атмосферу видання, впливає на емоційне сприйняття твору та допомагає читачеві глибше зануритися у зміст. Попри тісний зв'язок із літературним текстом, книжкова графіка розвивається за власними художніми законами, тому кожна епоха виробляє свої стилістичні підходи до оформлення книги та взаємодії слова із зображенням [28].

Ілюстрації в дитячій книзі виконують важливу психологічну, емоційну та пізнавальну функцію. Завдяки зображенням дитина отримує можливість побачити фантастичні світи, уявних персонажів і ситуації, які неможливо зустріти в реальному житті [1]. Особливого значення у дитячій літературі набувають персонажі, з якими читач може емоційно себе асоціювати. Через художні образи дитина отримує можливість переживати різні ситуації, осмислювати моральні конфлікти та співпереживати героям. Дослідники наголошують, що дитяча література створює безпечний простір для емоційного й морального розвитку, оскільки дитина часто ототожнює себе з персонажами та через них опрацьовує власні переживання, страхи чи внутрішні конфлікти [7].

Саме ця здатність створювати атмосферу чарівності та гри значною мірою формує інтерес дітей до книги. Ілюстрації допомагають зробити текст більш зрозумілим, емоційно насиченим і привабливим, а процес читання — легшим та захопливішим.

З психологічної точки зору ілюстрації також сприяють кращому розумінню та запам'ятовуванню інформації. Марія Ніколаєва та Керол Скотт у своїх дослідженнях підкреслювали, що у книжках-картинках текст і зображення формували так звану «подвійну оповідь», у якій візуальний та вербальний рівні одночасно впливали на емоційне й когнітивне сприйняття дитини. Завдяки цьому читач не лише розумів краще зміст твору, а й активніше будував власні асоціації та смислові зв'язки між текстом і візуальними образами [7].

Герменевтичний підхід до аналізу ілюстрованої книги ґрунтується на постійному русі між окремими елементами твору та його цілісним сприйняттям. У процесі читання дитина безперервно переходить від тексту до зображення і навпаки, щоразу по-новому осмислюючи зміст книги. Кожне повторне звернення до ілюстрацій або тексту поглиблює розуміння твору та відкриває нові смисли. Саме тому діти часто прагнуть слухати й переглядати одну й ту саму книгу багаторазово — з кожним прочитанням вони сприймають її інакше та помічають нові деталі [18].

Важливим аспектом створення дитячої книги є також правильний добір художника-ілюстратора відповідно до характеру тексту. Він виступає своєрідним співавтором письменника: не лише візуалізує текст, а й інтерпретує його через власне художнє бачення [32]. Стиль і техніка виконання ілюстрацій безпосередньо впливають на загальний емоційний настрій видання та формують спосіб сприйняття історії читачем. Саме тому художнє оформлення розглядається не лише як декоративний елемент книги, а як важлива складова її змісту та успішності серед дитячої аудиторії [13].

Насамперед при створенні ілюстрацій важливо враховувати вікові особливості дитячого сприйняття, адже діти різного віку різнопланово реагують на композицію, рух, колір і деталі зображення. Бо головним у розумінні змісту дії на малюнку для дітей 3-4 років є предмет, з яким людина здійснює дію, а для дітей 5-7 років – поза людини та різноманітні композиційні прийоми передачі руху [32].

Окрім пояснювальної ролі, ілюстрація виконує пізнавальну функцію, розширюючи уявлення дитини про навколишній світ, людські взаємини, природу та культурні цінності. Через художні образи дитина вчиться розуміти емоції, співпереживати героям і формувати моральні орієнтири. Водночас візуальне оформлення книги має значний естетичний вплив. Гармонійне поєднання кольору, композиції, стилю та художньої виразності сприяє розвитку естетичного смаку й емоційної чутливості дитини. Особливо важливими є образність, метафоричність і емоційна насиченість ілюстрацій, які допомагають зробити книгу привабливою та запам'ятовуваною [32].

Осмилення ілюстрацій у дитячому віці тісно пов'язане з емоціями. Діти часто сприймають намальованих персонажів як реальних, емоційно прив'язуються до них і переживають події твору через співпереживання героям, що і дає поштовх їхньому емоційному розвитку. Саме тому яскраві та виразні образи здатні викликати у дитини радість, захоплення, відчуття безпеки та інші сильні емоційні реакції, формуючи позитивне ставлення до книги й читання загалом [32; 7]. В освітньому процесі вони також можуть слугувати основою для обговорення змісту книги, моральних проблем і поведінки героїв. Аналізуючи візуальні образи, діти вчаться висловлювати власні думки.

Дослідники наголошують, що ілюстрації відіграють важливу роль у розвитку читацьких, когнітивних та емоційних навичок дитини. Зокрема, вони сприяють розвитку прогнозування, логічного мислення та вміння робити висновки, оскільки діти навчаються аналізувати візуальні деталі, передбачати подальший розвиток сюжету й пояснювати поведінку персонажів [7]. Крім того,

ілюстровані книги виконують культурно-освітню функцію, передаючи літературну та мистецьку спадщину й водночас розвиваючи в дітей естетичне сприйняття та інтерес до образотворчого мистецтва [6].

Дитячі видання сьогодні поділяються за способом подачі інформації на друковані, електронні та альтернативні формати, кожен із яких має власні художньо-композиційні особливості та специфіку взаємодії з читачем. Залежно від функціонального призначення виокремлюють навчально-пізнавальні, ігрові та творчо-моделювальні видання. Навчально-пізнавальні книги орієнтовані на розвиток інтересу до навчання та поступове ускладнення пізнавальних завдань відповідно до віку дитини. Водночас важливу роль у дитячому сприйнятті відіграє гра, та теорія читацького відгуку, відповідно до якої і текст, і зображення містять певні «сміслові прогалини», які читач заповнює власним досвідом, уявою та емоціями. Тому сучасні ігрові видання поєднують освітню функцію з інтерактивними елементами. Для таких книг характерні нестандартні конструкції, наявність вкладок, вирубок, об'ємних деталей та інших елементів, що сприяють активній взаємодії дитини з книгою та стимулюють її емоційний і пізнавальний розвиток. Завдяки такій взаємодії між візуальним і вербальним компонентами ілюстрована література формує багаторівневий процес читання, у якому дитина стає активним учасником створення змісту твору [38; 18].

Сучасна дитяча книга поступово виходить за межі традиційного розуміння літературного видання і перетворюється на складний багатофункціональний дизайн-об'єкт. Вона вже не сприймається лише як носій тексту для читання, а розглядається як цілісна система, у якій взаємодіють зміст, візуальна форма, матеріальна конструкція та інтерактивні елементи. Такий підхід дозволяє говорити про дитячу книгу як про своєрідний «самостійний організм», що має власну структуру, логіку побудови та способи впливу на читача.

У зв'язку з цим зростає потреба у переосмисленні класифікації дитячих видань і створенні універсальної типології, яка б враховувала не лише змістові характеристики, але й особливості сприйняття дитини на різних етапах розвитку.

Важливими стають також функціонально-конструктивні рішення книги — формат, спосіб взаємодії з ілюстраціями, матеріали, елементи інтерактивності та загальна структура видання. Такий комплексний підхід дозволяє точніше визначити роль дитячої книги в сучасному культурному та освітньому середовищі [51].

1.3 Проблематика ілюстрування дитячих книг

У ранньому віці візуальне сприйняття переважає над абстрактним мисленням, тому саме зображення часто стає основним джерелом розуміння змісту книги. Ілюстрація допомагає дитині не лише сприймати інформацію, а й емоційно взаємодіяти з нею, розвиваючи здатність до асоціативного мислення, співпереживання та творчого осмислення побаченого [27].

Специфіка дитячої літератури полягає у поєднанні художності, доступності та виховного значення. Вона враховує вікові потреби дітей, сприяє їхньому навчанню й формуванню світогляду, проте не обмежується лише педагогічною функцією, залишаючись повноцінним видом мистецтва [51]. Вікові особливості читачів безпосередньо впливають на принципи оформлення книги: конструкцію видання, вибір шрифту, композицію сторінки та характер ілюстрацій. Для молодших дітей характерні великі, яскраві та емоційні зображення, тоді як для старших читачів важливішими стають деталізація, сюжетність і складніші художні образи. Відповідно змінюється і співвідношення тексту та ілюстрацій, оскільки оформлення дитячої книги повинно забезпечувати легкість сприйняття та відповідати психологічним потребам дитини [47; 45].

Одним із найважливіших чинників проектування та оформлення дитячої книги є врахування вікових особливостей розвитку дитини, її психологічного стану, рівня емоційного та інтелектуального сприйняття. У процесі створення дитячих видань необхідно враховувати специфіку засвоєння текстової та візуальної інформації, адже на кожному етапі розвитку дитина по-різному реагує

на форму подачі матеріалу. Саме тому у видавничій практиці існує класифікація дитячої літератури за віковими категоріями: книги для дітей дошкільного віку(до 6 років), молодшого(7–10 років), середнього(11–14 років) та старшого(15–17 років) шкільного віку [51]. Для дітей раннього віку (до трьох років) характерне фрагментарне сприйняття предметів: дитина концентрується переважно на найяскравіших ознаках об'єкта, тому надмірно деталізований візуальний ряд ускладнює сприйняття. Саме тому інтерактивні книги для цієї вікової категорії вирізняються лаконічною графічною мовою, використанням великих контрастних кольорових плям, простих геометричних форм і мінімальної кількості деталей. Навіть більш насичені композиції в таких виданнях залишаються візуально зрозумілими завдяки чистому тлу та чіткій організації простору. У віці 3–7 років зорове сприйняття стає провідним каналом пізнання навколишнього світу, тому графічна мова видань поступово ускладнюється. Дітям цього віку особливо цікаві рухомі та просторові конструкції, а також візуальні й вербальні загадки, побудовані на незвичних графічних образах. Відповідно зростає і складність інтерактивних елементів, які сприяють розвитку уваги, мислення та координації рухів. Для дітей шкільного віку характерні ще більш насичений візуальний ряд і складні інтерактивні конструкції [34;35].

Можна зазначити, що підлітковий читач потребує глибшого емоційного та змістового зв'язку з текстом ніж діти молодшого віку. Важливого значення набувають образи героїв, емоційність подачі матеріалу та здатність книги формувати діалог із читачем. Тож навчальні та науково-популярні видання для підлітків повинні містити ілюстрації з чітким прямим візуальним зв'язком із текстом, адже саме така форма подачі інформації сприяє кращому розумінню та засвоєнню матеріалу. Для ефективного закріплення знань важливо поєднувати різні типи взаємодії тексту та зображення, а також залучати читача до активної взаємодії з книгою через візуальні, тактильні й композиційні елементи. Неякісні або художньо слабкі зображення, навпаки, збіднюють емоційний досвід дитини та знижують цінність книги як культурного об'єкта [39].

На сприйняття дитиною книжкової ілюстрації значний вплив мають такі елементи, як колір, розмір зображення, рівень його реалістичності та композиція сторінки [1]. Для того щоб художній образ був зрозумілим, емоційно привабливим і доступним для дитячого сприйняття, ілюстратор використовує різноманітні засоби художньої виразності: колір, композицію, характер лінії та особливості побудови персонажа. Саме поєднання цих елементів формує індивідуальний стиль художника та допомагає створити цілісний графічний образ, який є простим для розуміння [32].

Для створення дитячої книги на художньому рівні до видавничого процесу залучається художник-ілюстратор, який засобами образотворчого мистецтва втілює ідейно-художній задум та зміст літературного твору. Створення ілюстративного матеріалу передбачає глибоке осмислення авторського задуму, характерів персонажів і загальної концепції видання, що забезпечує відповідність візуального ряду ідеї твору. Також ілюстратор враховує особливості психології та сприйняття дитини, оскільки це допомагає йому вибрати вузькоспеціалізований підхід до проектування книги [22].

Дослідження сприйняття візуальних образів показують, що адекватне розрізнення кольору, форми та розміру залежить як від особливостей самого об'єкта, так і від умов його подачі. Встановлено, що силуетні зображення сприймаються дітьми краще, ніж контурні, оскільки вони є більш виразними та легшими для впізнавання. Важливу роль у створенні зрозумілого образу відіграють характерні пози, жести та пластика персонажа, які формують чіткий і впізнаваний силует. Саме виразність форми та цілісність візуального образу забезпечують ефективність дитячої ілюстрації незалежно від рівня її деталізації [40].

Ілюстрація для підлітків має враховувати їхню потребу у самопізнанні, емоційному зв'язку та глибшому осмисленні змісту. Підлітковий читач сприймає книгу не лише як джерело інформації, а як модель життєвих ситуацій і спосіб пошуку відповідей на питання самооцінки та формування особистості. Саме

тому важливого значення набувають емоційно виразні образи, здатність книги «вести діалог» із читачем та залучати його до переживання певних ситуацій [39].

Поєднання тексту, художніх образів і різноманітних візуальних та тактильних засобів створює значно сильніший педагогічний та емоційний вплив, ніж звичайний інформаційний виклад. У процесі створення ілюстрацій художник повинен орієнтуватися на особливості підліткового сприйняття та формувати цілісний естетичний образ, адже художньо слабкі або невиразні зображення знижують емоційну й культурну цінність книги [39].

У ході проектування дитячої книги важливу роль відіграє художньо-образне осмислення тексту, що передбачає передачу авторського задуму, характерів персонажів і настрою твору засобами ілюстрації. Ефективність цього процесу залежить від глибокого розуміння особливостей дитячого сприйняття та гармонійної взаємодії між ілюстративним і дизайнерським складниками видання. Тому створення ілюстративного образу, особливо у книгах для дошкільнят і молодших школярів, потребує особливої відповідальності та глибокого розуміння дитячої психології. Саме знання вікових особливостей сприйняття допомагає художнику уникнути шаблонного підходу та формувати цілісне й доступне візуальне середовище, яке відповідає способу сприйняття світу дитиною [51;47].

У наукових дослідженнях дитячої книги значна увага приділяється впливу ілюстрацій на процес читання та розуміння тексту. Узагальнення праць, присвячених цій проблематиці, демонструє неоднозначність підходів до оцінки ролі візуального супроводу в дитячих виданнях. Так, певні науковці розглядали ілюстрацію як засіб доповнення тексту та розкриття авторського задуму, що сприяє кращому розумінню змісту й підвищенню пізнавального інтересу читача.

Водночас деякі дослідники зазначали, що ефективність ілюстрацій залежить від їхньої відповідності тексту та характеру взаємодії з ним. На їхню думку, надмірна залежність розуміння сюжету від зображень може

ускладнювати процес читання, оскільки потребує одночасної обробки текстової та візуальної інформації. Крім того, надто деталізовані, абстрактні або неузгоджені зі змістом ілюстрації, а також різкі зміни масштабу чи перспективи здатні підвищувати когнітивне навантаження на дитину та негативно впливати на розуміння тексту.

Поряд із цим низка фахівців наголошує на позитивному впливі ілюстрацій на формування читацьких навичок. Дослідження продемонстрували, що використання зображень у навчальних матеріалах сприяє кращому запам'ятовуванню інформації та позитивно впливає на довготривалу пам'ять дітей [4]. Чжихуей Фан підкреслював, що ілюстрації стимулюють інтерес до читання, підтримують пізнавальну активність і допомагають встановлювати зв'язки між текстом та візуальними образами. На думку дослідника, зображення полегшують прогнозування розвитку сюжету, сприяють розпізнаванню незнайомих слів і формуванню цілісного розуміння змісту твору. Крім того, візуальні образи створюють стійкі асоціативні зв'язки, що покращують засвоєння та відтворення інформації [9].

Для створення відповідної візуальної атмосфери та посилення зацікавленості читача важливе значення має використання текстур у художньому оформленні видання. З цією метою було проаналізовано творчість Владислава Єрка, Сюн Ляна (Xiong Liang) та Крістін Давеньє (Christine Davenier). Попри відмінності у культурному походженні, художній освіті та авторській манері, усіх митців об'єднує майстерне використання фактурності як важливого виражального засобу дитячої ілюстрації.

У роботах Владислава Єрка текстура поєднується з детально опрацьованим книжковим живописом, де кожен елемент композиції наповнений змістом і декоративними деталями. Для творчості Сюн Ляна характерне звернення до традицій китайського живопису, зокрема використання туші та акварелі, що створює м'які, природні фактурні ефекти. Крістін Давеньє досягає виразності завдяки поєднанню акварельних плям із легкими олівцевими лініями. Вони

підкреслюють емоційність персонажів і надають ілюстраціям невимушеного, живого характеру [29].

Сучасною проблемою у сфері дитячого та підліткового книговидання є зниження якості ілюстрованої навчальної літератури під впливом ринкових механізмів і масового виробництва. У багатьох випадках перевага надається економічності видання, а не його педагогічній чи естетичній цінності. Через це до створення ілюстрацій нерідко залучаються фахівці без належної підготовки у сфері дитячої наукової ілюстрації, що негативно впливає на художній і пізнавальний рівень книги [39].

1.4 Особливості використання типографіки у дитячих книгах

Одним із ключових аспектів проєктування дитячої книги є організація шрифтового оформлення та забезпечення зручності читання. Важливе значення мають структура набору, ритм типографічних елементів, поділ тексту на рядки й абзаци. Також узгодженість шрифтового рішення з ілюстраціями та загальним візуальним оформленням видання. Гармонійне поєднання типографіки й графічних елементів сприяє підвищенню естетичної якості книги та полегшує сприйняття інформації дитиною [51].

Важливими параметрами шрифтового оформлення є кегль, гарнітура, насиченість, інтерліньяж, довжина рядка та ширина полів [43]. Саме ці характеристики визначають легкість читання та рівень візуального навантаження на дитину.

Особливу роль у формуванні вимог до дитячої типографіки відіграють знання з офтальмологічної гігієни, які дозволяють визначити оптимальні параметри шрифту для різних вікових груп. В Україні також існують окремі нормативні вимоги до дитячих видань: у книгах для молодшого шкільного віку основний текст не рекомендується друкувати кольоровими фарбами,

забороняється використання виворітних шрифтів (світлий текст на темному тлі) та багатоколонкової верстки [31].

Особливості типографічного оформлення дитячих книг безпосередньо пов'язані з віковими та когнітивними характеристиками читачів. Бо поняття «дитячий читач» охоплює широкий спектр вікових категорій — від дітей, які лише знайомляться з книгою разом із дорослими, до підлітків із сформованими навичками читання. Саме тому дослідження дитячої типографіки значною мірою зосереджуються на питаннях читабельності та формування первинного досвіду взаємодії з друкованим текстом [10].

У видавничій практиці дитячі видання поділяють на книги для дошкільнят, дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку [16]. Хоча такий поділ є умовним, він дозволяє систематизувати підходи до шрифтового та графічного оформлення залежно від рівня розвитку дитини.

Для дітей молодшого віку рекомендується використовувати шрифти з простими формами літер, великим кеглем і мінімальною кількістю декоративних елементів. На ранніх етапах оволодіння читанням вони значною мірою спираються на візуальне розпізнавання літер. Натомість дрібний або складний для читання шрифт може ускладнювати процес читання та негативно впливати на розуміння тексту [49; 12].

У дітей старшого віку такі особливості оформлення мають менший вплив на процес читання. Натомість помірне ускладнення типографії може навіть стимулювати глибше опрацювання інформації. Загалом візуальні характеристики тексту впливають не лише на швидкість і точність читання, а й на рівень розуміння прочитаного, тому їх необхідно враховувати під час розроблення навчальних матеріалів [15].

Слід зазначити, що колір є важливим компонентом сприйняття дитячої книги та її типографіки. Вибір кольорової гами залежить від віку читача та функціонального призначення видання [41]. Для дошкільнят характерне

використання простих і зрозумілих кольорів без надмірної кількості відтінків. У виданнях типу абетки кольоровими можуть бути окремі літери або слова, що допомагає акцентувати увагу дитини.

Для суцільного читання найбільш комфортним вважається чорний текст на м'якому білому тлі, оскільки надто контрастний фон може створювати додаткове навантаження на зір [41]. Використання кольорових шрифтів або кольорового фону можливе як засіб акцентування уваги на важливій інформації, однак такі прийоми повинні застосовуватися помірковано.

Рукописні шрифти часто застосовуються у дитячих виданнях завдяки своїй емоційності та здатності створювати атмосферу дружелюбності, гри й творчості [45]. Імітація рукописного письма допомагає встановити емоційний зв'язок між книгою та дитиною, підсилюючи відчуття близькості до тексту. Такі шрифти особливо доречні у казкових або ігрових виданнях.

Водночас рукописні гарнітури можуть ускладнювати процес читання, особливо для дітей, які лише опановують навички розпізнавання букв [49]. Складні форми літер, декоративні елементи та нерівномірність ліній знижують чіткість тексту, через що окремі символи можуть зливатися між собою або бути недостатньо виразними. Це уповільнює читання та підвищує когнітивне навантаження на дитину.

У дитячій книзі ілюстрації відіграють не менш важливу роль, ніж текст. Діти молодшого віку часто сприймають візуальну інформацію швидше та легше, ніж текстову, тому у виданнях для дошкільнят і молодших школярів ілюстративний матеріал зазвичай переважає над текстом [47].

Ілюстратор дитячого видання повинен точно передавати зміст тексту, зберігаючи зрозумілість, виразність і певний рівень реалізму зображень [31]. Візуальний ряд має підтримувати процес читання, допомагати орієнтуватися у сюжеті та сприяти формуванню цілісного сприйняття книги.

Висновки до розділу 1

Було розглянуто історію розвитку ілюстрації дитячих книг, її значення та роль у формуванні дитячого сприйняття. Встановлено, що ілюстрація є важливим складником дитячого видання, оскільки не лише доповнює текстовий матеріал, а й сприяє розвитку уяви, емоційного інтелекту та зацікавленості читанням.

Дослідження основних функцій ілюстрації показало, що вона виконує пізнавальну, естетичну, виховну та комунікативну функції, що допомагає дитині краще зрозуміти зміст твору. Також було визначено основні проблеми ілюстрування дитячих книг: необхідність врахування вікових особливостей аудиторії, гармонійного поєднання тексту й зображення, а також відповідності сучасним художнім і поліграфічним вимогам.

Окрему увагу приділено особливостям типографіки у дитячих книгах. Виявлено, що правильний вибір шрифтів, композиції тексту та візуальних елементів суттєво впливає на зручність читання, сприйняття інформації та загальне оформлення видання. Таким чином, якісне поєднання ілюстрації та типографіки є важливою умовою створення сучасної дитячої книги, здатної ефективно виконувати освітню, естетичну й виховну функції.

РОЗДІЛ II.

РОЗРОБКА ДИЗАЙНУ КНИГИ РОАЛЬДА ДАЛА «ВІДЬМИ»

2.1 Аналіз існуючих видань та ілюстрацій

Роман Роальда Дала «Відьми» належить до тих творів дитячої літератури, які мають усталену візуальну традицію. Визнаним каноном є ілюстрації виконані Квентіном Блейком. Цей статус був запропонований самим автором, після тісної та багаторічної співпраці між ним та ілюстратором. На сьогодні, більшість міжнародних видань використовують його малюнки (див. додаток А, рис. А.1) різних видавництв), завдяки цьому читачі з усього світу отримують схожий візуальний досвід, з якого сформовується впізнаваний образ твору [19].

Квентін Блейк ілюстрував твори Роальда Дала з умисним уникненням поділів на доросле та дитяче. Він зазначав: «Правда полягає в тому, що я не бачу великої різниці між малюнками, які роблю для дітей, і тими, які роблю для дорослих. Для мене це все просто малювання». Саме цей погляд на ілюстрування створив додатковий шар готичної реальності у «Відьмах» Дала. Подібні елементи часто балансують на межі між суспільно прийнятним і неприйнятним. Якби він надто зосередився на тому, що це книжки для дітей, то ризикував би зробити ілюстрації занадто «м'якими», і зрештою вони не відповідали б тексту [19].

Ілюстрації Блейка виконано у чорно-білій техніці, якій властива експресивна, швидка, ніби «недбала» лінія, що створює ефект живого руху. Цей стиль, посилив і розширив текст Дала, додав комічності та підкреслив гротескність персонажів. Ілюстрації розкрили й окреслили характери героїв та їхні взаємини, а також допомогли передати особливу оповідну манеру Дала, у якій поєдналися темні й світлі емоції з іронічним, химерним і подекуди різким гумором [3; 24]. Наприклад, сцена перетворення Великої Відьми від милої пані до моторошного створіння (див. додаток А, рис. А.2) викликає у читача тривогу та страх, адже образ злодійки постає особливо моторошним і загрозливим.

Разом із тим стиль Блейка, незважаючи на свою простоту у вигляді та виконанні, додав складності в ілюструванні «Відьом». Мова йде про відсутність кольорового супроводу. Зіниці в яких «можна побачити дике полум'я і крижані відблиски» та синя слина є невід'ємною ознакою відьом та їхнього образу, в даній книзі. Очі є важливим елементом у сприйнятті людського образу, незалежно від того, йдеться про реалізм чи стилізацію. Вони передають емоції та їхню інтенсивність. Через це Блейк використав детальніше промальовування очей не лише як ознаку відьом, а й як маркер негативних персонажів загалом. Відьми та інші неприємні персонажі мають очі у вигляді широкого кола з чорною цяткою всередині, тоді як позитивні герої зображені значно простіше - лише двома чорними крапками (див. додаток А, рис. А.3). Ця різниця у способі зображення очей стає важливим сигналом характеру персонажа. Наприклад, коли Бабуся хворіє, про оповідача піклується добра місіс Спрінг, і на ілюстраціях її очі зображені двома чорними крапками. Натомість сердитий менеджер готелю, який неохоче дозволяє хлопчику тримати домашніх мишей у будівлі, має очі у вигляді кола з крапкою [19]. Таким чином, форма очей перетворилася на своєрідну візуальну підказку: персонажі з простими очима-крапками викликають симпатію та довіру, тоді як круглі очі з цяткою сигналізують про негативні риси або приховану загрозу.

В українських виданнях, зокрема у видавництві «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», ілюстрації Квентіна Блейка також збережено, що забезпечує автентичність сприйняття тексту. Єдиним ілюстративним елементом, який було намальовано не традиційним ілюстратором це обкладинка(рис), створена Іваном Сулимою.

Окрім класичних видань, існують і сучасні адаптації, зокрема графічна версія, створена Пенелопею Бажьо (див. додаток А, рис. А.4). У цій інтерпретації візуальна мова значно змінюється: з'являється більша деталізація, кінематографічність кадру, інший ритм подачі сюжету. Такі видання демонструють, як один і той самий текст може отримувати нові візуальні прочитання залежно від художнього підходу.

У подкасті *Spotlight on France* Бажьо зазначала, що за дозволом онука Дала, Люка Келлі, переформатувала зовнішність персонажів і деякі події твору. Вона також наголосила, що візуальні зміни в образах відьом були зроблені задля того, щоб читачі беззаперечно розуміли: «відьми — ці створіння — не є жінками; вони лише набувають жіночої подоби» [5].

На відміну від оригінального тексту Дала та ілюстрацій Блейка, у її коміксі відьми не мали сталої візуальної ознаки очей. В одних випадках вони зображувалися з жовтими очима та котячими зіницями, в інших — із зеленими, а інколи їхній погляд нічим не відрізнявся від людського. (див. додаток А, рис. А.5).

2.2 Колористичне рішення книги

Колористичне рішення книги відіграє важливу роль у створенні атмосфери та сприйнятті історії читачем. Оскільки відьомство є головним рушієм сюжету та важливим елементом світобудови книги «Відьми», для його репрезентації було обрано окрему кольорову палітру.

Основними кольорами, що асоціюються з відьомством у проєкті, стали синій та фіолетовий. Акцентними було обрано жовтий, помаранчевий, а також чорний. Кольорами, що традиційно пов'язані з містикою, магією, ніччю та надприродним вважаються синій і фіолетовий. Вони створюють атмосферу таємничості, невідомості й при коректному тоновому підборі відчуття нависання неминучого.

Жовтий і помаранчевий були використані як контрастні акцентні кольори. Вони асоціюються зі світлом свічок, полум'ям, та позитивними спогадами. Якщо враховувати негативні конотації, то жовтий може легко виглядати брудним при неправильній комбінації кольорів, а помаранчевий може символізувати розлад очікування та відчуття втрати. Завдяки цим кольорам композиції набувають як тепла і статичності так і динаміки з емоційною напругою. Їхнє коректне

використання, підсилює драматизм сцен через контраст із холодними відтінками палітри [44].

Чорний колір було обрано як додатковий елемент палітри, оскільки він найкраще передає атмосферу темряви, небезпеки та невідомого. Він створює глибину у візуальному оформленні та допомагає іншим кольорам виглядати більш насичено й виразно.

Кольорова палітра змінюється залежно від подій сюжету та інтенсивності відьомства у сценах. Чорний може виступати як головний колір, а світлами бути відтінки синього та фіолетового. Показовим прикладом є титульна сторінка (див. додаток Б, рис. Б.1), на якій зображено відьомську руку, що виливає зілля. Водночас чорний колір не є домінантним у більшості візуального супроводу. В окремих ілюстраціях його функцію частково перебирають на себе холодні відтінки синього та фіолетового, які використовуються як активна тінь. Завдяки цьому вони починають переважати в зображенні, створюючи контрастне тло для теплих кольорів та підсилюючи їхню візуальну виразність. Серед таких прикладів можна виокремити ілюстрацію до розділу «Літні канікули» (див. додаток Б, рис. Б.2), де головний герой натрапляє на зборисько відьом і стає однією з жертв їхніх чар. Подібний підхід застосовано і у візуальному супроводі до розділу «Верховна Відьма» (див. додаток Б, рис. Б.3), на якому зображено кухаря та крокодильчика в супниці. Для передачі напруженої атмосфери було використано різні відтінки синього, фіолетового та чорного кольорів. Персонаж освітлюється жовто-зеленим сяйвом від відьомського супу, тоді як на його обличчі присутні насичені червоні тіні та жовті рефлекси. Контраст між теплими та холодними кольорами підсилює емоційну виразність сцени й створює відчуття тривоги навіть без детального зчитування мимики персонажа.

Особливу роль кольорова гама відіграє в образі Верховної Відьми, яка уособлює саму сутність відьомства. Її одяг і рукавиці виконані у чорному кольорі, з синьо-фіолетовими відблисками, що підкреслює містичність та загрозливість образу. Волосся відьми має складний градієнт від жовтого до зеленого з темно-

червоними кінчиками, що створює ефект неприродності та підсилює відчуття неправильності персонажа.

Перше візуальне знайомство читача з головною антагоністкою відбувається в розділі «Згоріла, як оладка» (див. додаток Б, рис. Б.4), де головний герой не може зрозуміти, що робить привітна низенька пані на відьомському шабаші. Навіть без звернення до тексту читач може співставити характерні кольори її образу з наданою раніше інформацією та припустити справжню роль персонажа в сюжеті. На ілюстрації до розділу «Метаформоза» (див. додаток Б, рис. Б.5) хоча вона і має маску на обличчі, воно неприродно червоне, в її очах холодне безумство. У цій сцені, навіть з маскою на обличчі, читач відчуває її справжню сутність.

На противагу відьомській кольоровій гамі в ілюстраціях до розділів «Літні канікули» (див. додаток Б, рис. Б.6) та «Берімося за роботу» відсутні фіолетові та сині відтінки (див. додаток Б, рис. Б.7). Їхнє навмисне уникання символізує емоційну теплоту сцен і водночас підкреслює відсутність безпосереднього впливу відьомства на зображувані події.

Цікавим прикладом використання визначеної кольорової гами є ілюстрація до розділу «На кухні» (див. додаток Б, рис. Б.8). Незважаючи на активну присутність холодних відтінків, зображення не викликає відчуття неминучої загрози. Такий ефект досягається завдяки використанню світлих тонів кольорів, що надає сцені легкості та створює атмосферу надії.

Ще одним відступом від усталеної палітри є ілюстрація до розділу «Моя бабуся» (див. додаток Б, рис. Б.9). Хоча персонажі зображені переважно в холодних відтінках, замість фіолетового кольору використано приглушений зелений. Таке колористичне рішення демонструє смуток і трагічність сцени, водночас показуючи, що образ відьомства ще не закріпився у світосприйнятті ні головного героя, ні читача.

Окремої уваги заслуговує використання кольору у форзаці та нагзаці видання (див. додаток Б, рис. Б.10-11). У першому увага зосереджена на активних відтінках жовтого й помаранчевого кольорів із фоновим використанням холодних тонів. Таке рішення формує відчуття знайомого казкового світу та затишної атмосфери. Натомість у другому кольорова палітра стає значно холоднішою: спина бабусі освітлюється місячним світлом, тоді як більша частина кімнати залишається зануреною в тінь. Єдиними теплими акцентами виступають онуки-мишеня та саяво, що походить від нього. Подібний контраст підкреслює значущість родинного затишку, драматизм моменту та наслідок втручання магичних сил у життя героїв.

2.3 Розробка макету ілюстрованої книги Роальда Дала «Відьми»

Розробка макету ілюстрованої книги ґрунтується на поєднанні художнього оформлення, композиційної цілісності та відповідності змісту твору. Під час створення макету книги Роальда Дала «Відьми» особлива увага приділялася атмосфері містичності, напруження та своєрідного гумору, характерних для творчості письменника.

Основою концепції макету стало створення цілісного візуального стилю, який поєднує звичайне з надприродним, динамічну композицію та характерні ілюстрації. Для оформлення було обрано контрастну кольорову гаму: поєднання темних відтінків фіолетового, синього чорного із яскравими акцентами жовтого та помаранчевого, що підкреслюють фантастичність сюжету. Така палітра сприяє передачі моторошної атмосфери твору та водночас зберігає його казковий характер.

Ілюстрації відіграють важливу роль у створенні художнього образу книги. Вони допомагають візуалізувати персонажів, передати емоції та ключові моменти сюжету. У більшості виданнях твору використовувалися ілюстрації виконані Квентіном Блейком, що стали впізнаваною частиною стилю книг

Роальда Дала. У власному макеті було використано принцип поєднання експресивної графіки та текстурних елементів, що створюють відчуття руху й напруги.

Композиція сторінок будувалася за принципом візуального балансу. Ілюстрації інтегрувалися у текстовий блок таким чином, щоб не перевантажувати сторінку та водночас підтримувати інтерес читача. Застосування такого підходу можна простежити в оформленні розділів «Мишолов уповільненої дії», «Як розпізнати відьму», «Метаморфоза» та «Верховна Відьма» (див. додаток Б, рис. Б.3,12-14).

Особливу увагу було приділено розробці обкладинки(див. додаток Б, рис. Б.15), оскільки саме вона формує перше враження читача про видання та виконує важливу комунікативну функцію. Її центральним композиційним елементом є образ головного героя. Навколо нього розташовано силуети відьом, які загрозливо нависають із темряви, створюючи відчуття небезпеки та напруження. Таке ацентне рішення дає змогу одразу передати атмосферу твору, його жанрову специфіку та ключову тематику.

У процесі розробки макету було враховано вікову категорію читачів та особливості дитячого сприйняття друкованої продукції. Оскільки книга орієнтована на дітей середнього шкільного віку, важливим аспектом стало забезпечення комфортного читання, зручності користування виданням та візуальної привабливості. Саме тому особлива увага приділялася типографіці, формату видання, вибору паперу та конструкції обкладинки.

Слід зазначити, що текстова частина має чітку та зручну структуру: оптимальний міжрядковий інтервал, достатні поля та гармонійне співвідношення тексту й ілюстрацій. Таке компонування сторінки дозволяє уникнути перевантаження інформацією та полегшує сприйняття тексту дітьми. Для заголовків і колонцифр було використано декоративний шрифт AmoreSTT із виразними пластичними формами, який підсилює містичний та казковий

характер видання. Його стилістика гармонійно поєднується із загальною концепцією книги та створює впізнаваний візуальний образ. Основний текст оформлено антиквенним шрифтом Garamond розміром 11 кеглів, який є одним із найпоширеніших книжкових шрифтів. Завдяки чітким пропорціям літер та м'якому рисунку гарнітури забезпечується комфортне тривале читання без надмірного навантаження на зір.

Післяобрізний формат книги становить 130×200 мм, із додаванням 5 мм під обріз — 135×210 мм. Такий формат є одним із найпоширеніших у сучасному книговиданні, особливо для художньої літератури. Його було обрано через зручність у використанні дітьми: книга легко поміщається в руках, не є надто важкою та зручно перегортається під час читання.

Для друку внутрішнього блоку доцільно використовувати офсетний папір щільністю 100–120 г/м². Така щільність є оптимальною для дитячих ілюстрованих видань, оскільки сторінки не просвічуються, мають достатню міцність та приємну фактуру. Офсетний папір також зменшує відблиски від освітлення, що позитивно впливає на комфорт читання та знижує навантаження на очі дитини. Водночас папір достатньо щільний для якісного відтворення кольорових ілюстрацій та декоративних елементів.

Для видання було обрано тверду палітурку, оскільки вона забезпечує кращу витривалість книги та захищає внутрішній блок від механічних пошкоджень. Слід зазначити, що дитяча література часто має активний спосіб життя, тому тверда обкладинка дозволяє зберегти її охайний вигляд протягом тривалого часу. Крім практичної функції, палітурка надає книзі більш естетичного та презентабельного вигляду, що підсилює її цінність як об'єкта дитячої літератури.

Також оформлення обкладинки передбачає використання вибіркового лакування окремих елементів композиції. Воно застосовано для виділення назви книги та підсилення ефекту світла. Такий поліграфічний прийом створює

контраст між матовою поверхнею обкладинки та блискучими акцентами, завдяки чому дизайн стає більш виразним і тактильно привабливим.

Фінальною стадією проєкту стала розробка мокапів для візуалізації готового дизайну видання (див. додаток Б, рис. Б.16-17). Їхнє створення дозволило продемонструвати, як книга виглядатиме у реальному друкованому форматі та оцінити ефективність використаних дизайнерських рішень. Мокапи дали можливість продемонструвати взаємодію всіх елементів дизайну в єдиному середовищі та створити більш реалістичне уявлення про кінцевий результат.

Висновки до розділу 2

Зібрано аналіз існуючих видань та ілюстративного оформлення книги «Відьми». У результаті дослідження визначено основні особливості композиції, стилістики та художніх рішень, що були використані в попередніх ілюстраціях. Аналіз аналогів дозволив виявити ефективні підходи до поєднання тексту та ілюстрацій, а також сформулювати концепцію власного проєкту.

Таким чином, ілюстрації у виданнях «Відьми» виконують не лише допоміжну, а й змістотворчу функцію. Вони впливають на інтерпретацію сюжету, формують емоційне сприйняття, визначають те, як читач, особливо дитина, розуміє та переживає текст.

Було підібрано кольорову гаму, що відповідає атмосфері твору та сприяє емоційному сприйняттю книги читачем. Використані кольори допомагають передати містичний, моторошний та водночас захопливий характер сюжету. Поєднання композиційних, кольорових та типографічних рішень створило цілісний та виразний візуальний образ видання.

У розділі висвітлено етапи створення макету ілюстрованої книги. Було розроблено структуру сторінок, визначено принципи розміщення тексту й ілюстрацій, підібрано шрифтове оформлення та створено композиційне рішення видання. У результаті виконано макет ілюстрованої книги, який поєднує

художню виразність, функціональність і зручність сприйняття для дитячої аудиторії. Таким чином, практична частина роботи дала змогу реалізувати теоретичні знання у створенні сучасного ілюстрованого книжкового видання.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досліджено художні особливості ілюстрування дитячих книг та розроблено дизайн-макет ілюстрованого видання твору «Відьми». У ході теоретичного дослідження розглянуто історію розвитку книжкової ілюстрації, визначено її основні функції та значення у дитячій літературі. Встановлено, що ілюстрація є важливим засобом візуальної комунікації, який сприяє кращому сприйняттю тексту, розвитку уяви, емоційного інтелекту та зацікавленості читанням у дітей.

У роботі проаналізовано основні проблеми ілюстрування дитячих книг: необхідність врахування вікових особливостей аудиторії, гармонійного поєднання текстового та графічного матеріалу. Підтверджено важливість відповідності сучасним художнім і поліграфічним вимогам. Окрему увагу приділено типографіці дитячих видань, оскільки правильний вибір шрифтів, композиції та структури сторінки безпосередньо впливає на зручність читання та загальне естетичне сприйняття книги.

У практичній частині здійснено аналіз існуючих видань та ілюстрацій книги, що дозволило визначити найбільш ефективні художні та композиційні рішення для створення власного проєкту. Було розроблено колористичне рішення, яке відповідає атмосфері твору. Також створено макет ілюстрованої книги, у якому поєднано текст, ілюстрації та типографічні елементи в єдину цілісну композицію.

У результаті виконання роботи було створено дизайн ілюстрованої книги, що відповідає сучасним вимогам книжкової графіки та орієнтований на дитячу аудиторію. Проведене дослідження підтвердило важливість якісного художнього оформлення дитячих видань. Саме ілюстрація та візуальна організація книги значною мірою впливають на сприйняття літературного твору та формування читацького інтересу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Al-Hinaai S. N. What is the Importance and Impact of Illustrations in Children's Books: An Investigation into Children's Responses to Illustrations. Arab Journal for Scientific Publishing. 2021. No. 30. P. 92–118.
2. Alman, S. W. School Librarianship: Past, Present, and Future / Susan W. Alman. – Lanham : Rowman & Littlefield, 2017. – 256 p.
3. Alston A., Butler C. Roald Dahl. London : Bloomsbury Academic, 2012. 224 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=-I5KEAAAQBAJ>
4. Arya P., Feathers K. M. The Role of Illustrations during Children’s Reading. Journal of Children’s Literature. 2012. Vol. 38, No. 1. P. 36–43.
5. Bagieu P. Comics are serious literature in France: Penelope Bagieu on adapting "The Witches". Radio France Internationale. 2020. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.modernghana.com/news/1034346/comics-are-serious-literature-in-france-penelope.html>
6. Brookshire J., Scharff L. F. V., Moses L. E. The influence of illustrations on children's book preferences and comprehension. Reading Psychology. 2002. Vol. 23, No. 4. P. 323–339. DOI: <https://doi.org/10.1080/713775287>
7. Costin S. E. The Importance of Illustrations in the Reception of Literary Works in Primary Education. Examples from Contemporary Children’s Literature. Journal of Humanistic and Social Studies. 2024. Vol. 15, No. 2. P. 121–128. DOI: <https://doi.org/10.56177/jhss.2.15.2024.art.9>
8. Dalby, R. The golden age of children’s book illustration / Richard Dalby. London : Michael O’Mara Books, 1991. 144 p.
9. Fang Z. Illustrations, Text, and the Child Reader: What are Pictures in Children’s Storybooks for? Reading Horizons. 1996. Vol. 37, No. 2. P. 130–142.

10. Gallagher L. *Typography and Narrative Voice in Children's Literature: Relationships, Interactions, and Symbiosis*. Dublin : Trinity College Dublin, 2018. 273 p.
11. Griffiths A. *Prints and Printmaking: An Introduction to the History and Techniques*. 2nd ed. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press, 1996. P. 22–24.
12. Halamish V., Nachman H., Katzir T. The Effect of Font Size on Children's Memory and Metamemory. *Frontiers in Psychology*. 2018. Vol. 9. Article 1577. 9 p. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01577>
13. Hladíková H. Children's Book Illustrations: Visual Language of Picture Books. *CRIS: Bulletin of the Centre for Research and Interdisciplinary Study*. 2014. Vol. 2014, No. 1. P. 13–31. DOI: <https://doi.org/10.2478/cris-2014-0002>
14. Jančík Petrová Z., Vašíková J., Žáková I. "I'm Just Looking at the Pictures and ...": The Role of Illustrations in Books from the Perspective of Preschool Children. *Journal of Research in Childhood Education*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/02568543.2025.2461563>
15. Katzir T., Hershko S., Halamish V. The Effect of Font Size on Reading Comprehension on Second and Fifth Grade Children: Bigger Is Not Always Better. *PLoS ONE*. 2013. Vol. 8, No. 9. Article e74061. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0074061>
16. Lopes S. M. B., Almendra R. A. Children's Illustration Descriptive Framework: Analyzing Children's Perception and Representation (4 to 6 Years Old). In: *Proceedings of the International Conference on Design and Digital Communication*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4058825>
17. Nikolajeva M. *Children's Literature Comes of Age: Toward a New Aesthetic*. London : Routledge, 1996. P. 129.

18. Nikolajeva M., Scott C. *How Picturebooks Work*. New York ; London : Routledge, 2006. 308 p. DOI: 10.4324/9780203960615
19. Nyman Järhult M. *Matilda and the Witches: The Heteronormative Illustrated in Dahl*. Göteborg : Göteborgs universitet, 2021. [Электронный ресурс]. URL: <https://gupea.ub.gu.se/items/ca81adb2-642d-4e33-953c-3a220eae9d0>
20. *Picturing Childhood : Illustrated Children's Books from University of California Collections, 1550–1990* / edited by Barbara E. Bernstein. Berkeley : University of California Press, 1997. 241 p.
21. Salisbury M., Styles M. *Children's Picturebooks: The Art of Visual Storytelling*. London : Laurence King Publishing, 2012. 192 p.
22. Sorby A. *The Golden Age. Keywords for Children's Literature*. New York : New York University Press, 2011. P. 96–99. DOI: <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814758892.003.0024>
23. Stewig J. W. *Children's Preference in Picture Book Illustration*. *Educational Leadership*. 1972. Vol. 30, No. 3. P. 273–277.
24. Surya N. D., Nurhadi M. A., Musliman A. *A Critical Multimodal Analysis of Text and Images in Roald Dahl's Matilda and The Witches*. Universitas Indraprasta PGRI, Jakarta Selatan. [Электронный ресурс]. URL: <https://journal.lppmunindra.ac.id/index.php/inference/article/view/28386>
25. *The Evolution of Children's Book Illustrations: A Journey Through Time*. Happy Designer. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.happydesigner.co.uk/the-evolution-of-childrens-book-illustrations-a-journey-through-time/>
26. Trisciuzzi, M. T. *Image and imagination in education: Visual narrative through children's literature* / Maria Teresa Trisciuzzi // *Ricerche di Pedagogia e Didattica. Journal of Theories and Research in Education*. – 2017. – Vol. 12, No. 3. – P. 69–81. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/7638>

27. When We Were Young: Two Centuries of Children's Book Illustration / ed. by Barbara E. Parry. London : British Library, 1978. 192 p.
28. Балабуха Н. М., Здор О. Г., Радько К. В. Дизайн книги як проєктна робота студентів освітньої програми «Графічний дизайн» Університету Грінченка. DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024>
29. Белова Я. Є. Креативні тенденції в ілюстрації сучасної дитячої літератури. Сталий розвиток суспільства та дизайн-діяльність у просторі територіальної айдентики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 квітня 2026 р.). Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. С. 26–28.
30. Блейк В. Вільям Блейк: [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вільям_Блейк
31. Бондаренко П. О., Гальчинська О. С. Аналіз особливостей дизайну книг для дітей молодшого шкільного віку. International scientific conference: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (28–29 грудня 2021 р.). Рига : Baltija Publishing, 2021. С. 149–152. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-38>
32. Братусь І. В., Война А. О. Функції ілюстрацій у дитячій літературі. Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2017. С. 32–35.
33. Ван Ханьпін. Порівняльне дослідження художніх особливостей китайської та української дитячої книжкової ілюстрації початку ХХІ ст. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2019. Вип. 40. С. 145–152.
34. Величко Н. В. Інтерактивність як засіб формування дизайну дитячої друкованої книги : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Харків, 2021. 367 с.

- 35.Вернигора О. М. Книжкові видання для найменших читачів: проблеми і перспективи. Наукові записки Інституту журналістики. 2008. Т. 31. С. 49–54.
- 36.Гнатюк М. В. Традиції ілюстрування дитячої літератури в Україні. Карпатські бібліотечно-краєзнавчі студії. 2015. Вип. 1. С. 123–135.
- 37.До 425-річчя від дня народження Яна Амоса Коменського – видатного чеського педагога, мислителя, письменника. Педагогічний музей України. [Електронний ресурс]. URL: <https://pmu.in.ua/nogroup/komensky/>
- 38.Єфімова М. П. Типологія дитячої книги. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2014. Вип. 20(2). С. 143–147.
- 39.Кардашов В. М., Кліманова Д. О. Особливості ілюстрування науково-пізнавальних книг для дітей і підлітків. Актуальні наукові рішення журналістики, дизайну та архітектури: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (14 листопада 2019 р., м. Київ). Київ : 2019. С. 166–176.
- 40.Кардашов В. М., Мечетний І. Ю. Особливості ілюстрування інтерактивної книжки для дітей з особливими потребами. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2019. С. 177–188.
- 41.Кухар Г. М. Художньо-образні особливості шрифтів дитячої книги. Сталий розвиток суспільства та дизайн-діяльність у просторі територіальної айдентики: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 14 травня 2021 р.). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2021. С. 124–128.
- 42.Лихолат О. В., Миронова Г. А., Єлисеєва В. В. Сучасні тенденції в дизайні дитячої книги: від класичної ілюстрації до цифрової інтерактивності (на прикладі «Чарівника Країни Оз»). Український мистецтвознавчий дискурс. 2025. Вип. 5. С. 82–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2025.5.10>

- 43.Маліцька Д. С. Особливості формування художнього образу в ілюстраціях дитячої літератури : кваліфікаційна робота бакалавра. Київ : КНУТД, 2024. 84 с.
- 44.Медуха Т. С. Психологія кольору. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023. С. 180-184.
- 45.Піддубна О. М., Мельник К. І. Дизайн книги як складова графічного дизайну в освітньому контексті: проектування інтерактивного книжкового видання для молодшого шкільного віку. XII Міжнародна науково-практична конференція «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи». Умань, 2025. С. 152–156.
- 46.Сенчило-Татліліоглу Н., Дячук Т., Литвинська С. Від малюнка до інтерактивності: дитяча книга на початку ХХІ століття. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2021. № 50. С. 260–264. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/50-32>
- 47.Стемпіцька Ю. Казка: образ, створений ілюстратором. Матеріали круглого столу «Феномен казки у пізнавально-виховному процесі суспільства». Львів, 2008. С. 29–31.
- 48.Токар М. І. Образи героїв української дитячої літератури в книжковій ілюстрації другої половини ХХ – початку ХХІ століття : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) зі спеціальності 17.00.05 «Образотворче мистецтво». Харків, 2018. 200 с.
- 49.Тригуб Д. Є. Використання рукописних шрифтів в оформленні дитячих видань. Аудіовізуальне мистецтво та медіатехнології: тенденції та перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : Харківська державна академія дизайну і мистецтв, 15-17 травня 2025. С. 101–103.

50. Федорова В. М. Розвиток дитячої літератури в Україні. Наука. Освіта. Молодь. 2023. С. 354–357.
51. Челомбітько В. Ф. Особливості виготовлення дитячої літератури: історія, технології, матеріали. Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: сучасні тренди : колективна монографія. Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2025. Т. 2. С. 49–61. DOI: <https://doi.org/10.30837/PMW.2025.T2.049>
52. Белікова А. В., Здор О. Г., Лихолат О. В. Артбук як інструмент збереження та популяризації локальної культурної спадщини (на прикладі проєкту «Проскурів. Дні і ночі»). *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. № 4. С. 17–32.
53. Брильов С. В. Ігровий дизайн для графічних дизайнерів: структура, методика, компетенції. АРТ-платФОРМА. 2025. С. 268–281. DOI: 10.51209/platform.2.12.2025.268-281 \
54. Брильов С. В., Кочубей М. С., Сотник Л. І. Трансформація образотворчого мистецтва та дизайну в умовах цифрової епохи (на прикладі Mori Building Digital Art Museum: teamLab Borderless). *Теорія та практика дизайну*. 2026. № 2 (40). С. 327–333. DOI: 10.32782/2415-8151.2026.40.31
55. Брильов С. В., Кочубей М. С., Сотник Л. І. Академічна художня школа як основа формування візуальної культури та національної ідентичності: український досвід в образотворчому мистецтві та дизайні. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2026. № 3.
56. Брильов С. В., Кочубей М. С. Роль академічної школи в розвитку образотворчого мистецтва та дизайну в сучасних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2026. Вип. 97, т. 1. С. 106–111. DOI: 10.24919/2308-4863/97-1-15
57. Єфімов Ю. В. Тенденції «яскравого мінімалізму» у сучасному графічному дизайні. *Арт-простір*. 2024. Вип. 4. С. 228-231.

- 58.Єфімов Ю.В. Комп'ютерні технології в дизайні або Adobe двома руками : навч. посіб. Київ : КСУБГ, 2024. 120 с.
- 59.Задніпряний Г. Т. Каліграфія–прекрасна гілка на дереві шрифтів. АРТ-ПРОСТІР, КУБГ, 2018. Вип. 3. с. 13-18.
- 60.Задніпряний Г. Т. Пошуки художніх рішень в європейській гравюрі доби Відродження. АРТ-ПРОСТІР, КСУБГ, 2024. Вип. 1(4). с. 99-118.
- 61.Карпов В., Сиротинська Н. Neuroart: мистецтво пізнання людини. К. НАКККіМ, 2019. 80 с.
- 62.Карпов В.В. Теорія і практика авангарду українського митця Давида Бурлюка. *Український мистецтвознавчий дискурс* : наук. журнал, 2024. № 4. С. 82-90.
- 63.Карпов В.В. Теорія українського авангардного мистецтва Олександра Богомазова. *Український мистецтвознавчий дискурс* : наук. журнал, 2024. № 3. С. 43-53.
- 64.Карпов В.В. Тоталітарне мистецтво та мистецтво спротиву в Україні ХХ століття за дослідженням Олексія Роготченко. *Український мистецтвознавчий дискурс* : наук. журнал, 2025. № 1. С. 118-125.
- 65.Карпов, В. В., Лихолат, О. В., Єфімов, Ю. В., Волгін, Ю. Є., & Штрамило, О. В. (2026). Розвиток ідей українського художнього авангарду першої третини ХХ століття в сучасній графіці Анни Миронової. *Український мистецтвознавчий дискурс*, (1), 134–147.
- 66.Карпов, В. В., Марченко, А. А., & Мельник, М. Т. (2026). Сторителінг як інструмент візуально-комунікативних стратегій сучасного дизайну. *Український мистецтвознавчий дискурс*, (2), 173–179.
- 67.Кошка А. Д., Здор О. Г., Лихолат О. В. Ілюстрована книга в українському культурному просторі: між традицією та сучасністю (на прикладі авторського дизайну до твору Івана Франка). *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. № 3. С. 60–69.
- 68.Лихолат, О. В. Стратегічні вектори професійної підготовки магістрів графічного дизайну в Україні в контексті європейської інтеграції та

- технологічної трансформації. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. № 27.
- 69.Лихолат, О. В., Здор, О. Г., & Безпала, М. А. (2026). Ілюстрована енциклопедія як форма візуалізації знань: на прикладі міфологічного образу дракона. *Український мистецтвознавчий дискурс*, (2), 261–276.
- 70.Миронова Г. А., Карпов В. В., Романішина В. О.. Секвенційне мистецтво та дизайн коміксів у жанрі вестерн. *Український мистецтвознавчий дискурс* : наук. журнал, 2025. № 1. С. 138-146.
- 71.Скорич, М.-Д. В., Лихолат, О. В., & Миронова, Г. А. (2026). Дизайн книжкового видання як засіб актуалізації класичної літератури в сучасному культурному просторі України. *Український мистецтвознавчий дискурс*, (2), 434–446.
- 72.Штрамило, О. В., Волгін, Ю. Є., Єфімов, Ю. В., Рибінський, Б. А., & Миронова, Г. А. (2026). Типологія знаків в контексті візуального брендингу: дійсна і хибна. *Український мистецтвознавчий дискурс*, (2), 556–562.
- 73.Karpov V. Eidetics of the human art in the context of the neuroart // Cultural and Arts Studies of National Academy of Culture and Arts Management. Lviv-Torun, Liha-Pres, 2019. P. 117 – 133.
- 74.Karpov V., Syrotynska N. Neuroart in the context of creativity. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: наук. журнал. К.: НАКККіМ, 2018.
- 75.Karpov Viktor. Theory and practice of pictorial avant-garde in the creation of the ukrainian artist David Burlyuk. *Studiul Artelor Şi Culturologie: istorie, teorie, practică*. 2024, nr. 1 (46). P. 103-111.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Візуальні матеріали до дизайн-проєкту «Відьми»

Рисунок А.1 – Обкладинки міжнародних видань повісті «Відьми» Роальда

Дала, проілюстровані Квентіном Блейком

Рисунок А.2 – Сцена перетворення Верховної Відьми

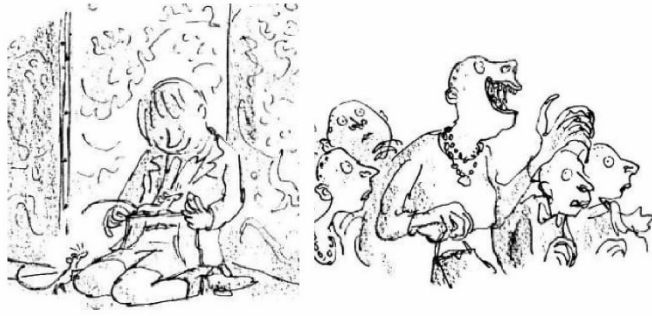

Рисунок А.3 – *Очі хороших та поганих персонажів в стилістиці Квентіна*

Блейка

Рисунок А.4 – *Обкладинка графічного роману «Відьми» проілюстрована*

Пенелопою Бажьо

Рисунок А.5 – *Зображення очей відьом у графічному романі «Відьми»,*

проілюстровано Пенелопою Бажьо

ДОДАТОК Б

Дизайн-проект художнього оформлення книги Роальда Дала «Відьми»

Рисунок Б.1 – Титульна сторінка

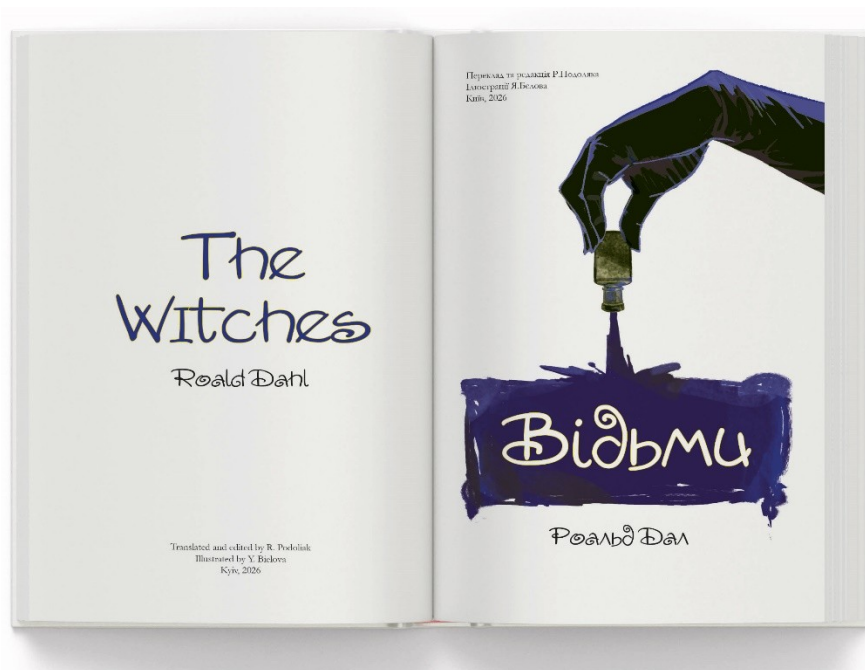

Рисунок Б.2 – Ілюстрація до розділу «Літні канікули» 2

Рисунок Б.3 – Ілюстрація до розділу «Верховна Відьма»

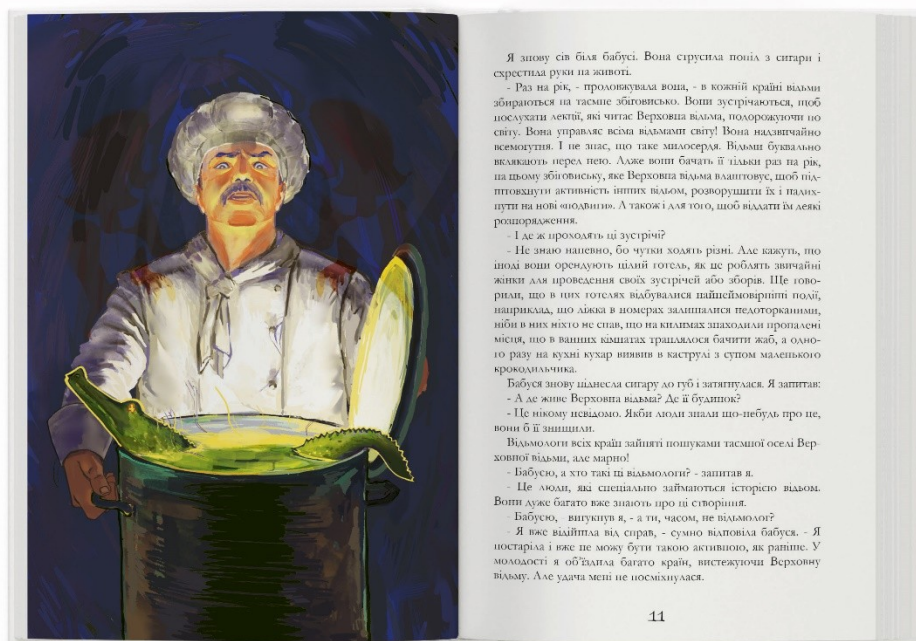

Рисунок Б.4 – Ілюстрація до розділу «Згоріла, як оладка»

Рисунок Б.5 – Ілюстрація до розділу «Метаморфоза» 2

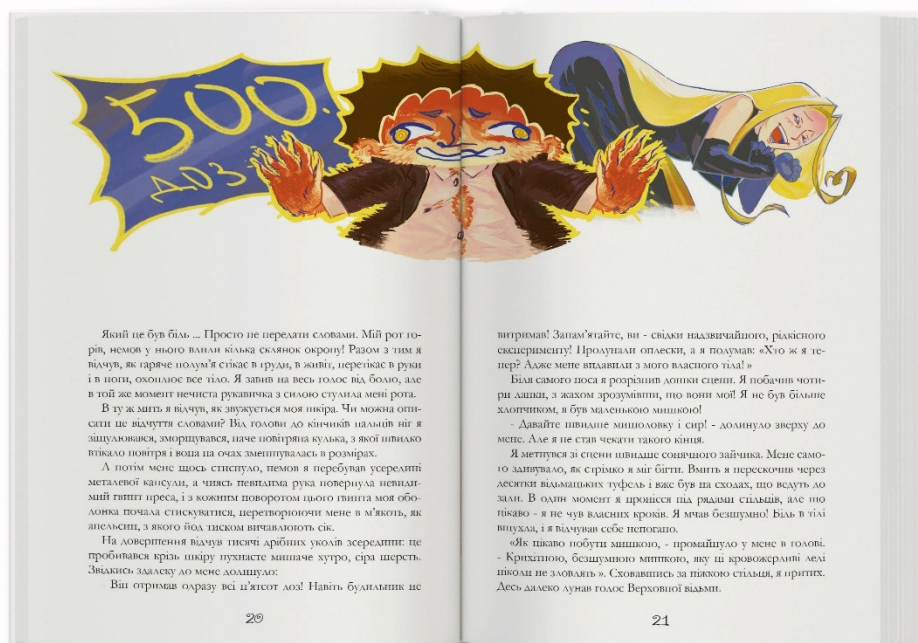

Рисунок Б.6 – Ілюстрація до розділу «Літні канікули» 1

Рисунок Б.7 – Ілюстрація до розділу «Берімося за роботу!»

Рисунок Б.8 – Ілюстрація до розділу «На кухні»

Рисунок Б.9 – Ілюстрація до розділу «Моя бабуся»

Бабуся була мамою моєї матері, і я просто обожнював її. Коли ми були разом, ми могли балакати з нею про все на світі на двох мовах відразу, легко переходячи з норвезької на англійську, навіть не помічаючи цього. Нам було так добре разом! Іноді мені здавалося, що з бабусею я почував себе краще, ніж коли перебував поруч з матір'ю.

Незабаром після мого сьомого дня народження ми знову вирушили до Норвегії провести різдвяні свята в бабусиній хаті. І ось тоді для всього хорошого прийшов кінець. Коли наша машина одного морозного дня мчала на північ від міста Осло, її несподівано занесло на слизькій дорозі і вона перекинулася, виваши до кам'янистої прірви. Я сидів позаду, мама і тато міцно пристебнули мене ремнями, і зі мною нічого не сталося, якщо не брати до уваги синців на лобі. А мама і тато загинули.

Після можу загадувати про ті жахливі дні. Мене лосі кидає в пил при думці про те, що сталося. Отримався я, зрозуміло, в бабусиній хаті. Раптом все усвідомив, коли відчув теплі бабусині руки, що міцно мене обіймали. Ми обом тоді гірко проплакали усю ніч.

- Що ж нам тепер робити? - весь час повторював я крізь сльози.

- Ти залишишся у мене, будеш жити тут, а я доглядатиму тебе.

- І я більше не повернусь до Англії?

- Ні, - сказала бабуся. - Я не можу туди поїхати. Коли моя душа відлетить на небо, земля Норвегії мусить прийняти моє тіло.

А потім через якийсь час, щоб якось відволіктися від нашого сімейного горя, бабуся почала розповідати мені захоплюючі історії. Як добре вмала вона їх розповідати! Слухаючи бабуся, я забував про все на світі, душа моя замирала. Але особливо схвилювали мене її історії про відьом. Виявилось, що бабуся відмінно обізнана про життя цих створінь, і поступово вона переконує мене в тому, що історії про відьом - це не являть там дитячі вигадки. Ніхто не вигадував їх, це була реальність. Всі розказані нею події дійсно відбувалися. Все, що вона говорила

мені про відьом, було з реального життя, тому я був просто зобов'язаний повірити кожному її слову. Але найжахливішим виявилось те, що відьми не зникли, вони існують і дошкі живуть посеред нас, поруч з нами. І в не мені теж треба було повірити.

- Бабусю, але ж ти кажеш мені правду? Це дійсно все так? Все посправжньому?

- Милані мій, - відповідала бабуся, - повір, ти нічого не зможеш домогтися життя, якщо не навчишся визнавати відьом серед людей і сприймати унікалі їхніх настигів.

- Але ж ти сама мені казала, що відьому неможливо відрізнити від звичайної жінки! Як же мені бути?

- А ти послухай, - ласкаво пояснювала бабуся, - і запам'ятай гарненько все, що я скажу. А потім вже, перекрестившись і попросивши божої допомоги, покладіться на свою долю.

Ми сиділи з бабусею в просторій вітальні її загиблого будинку в Осло. Я вже зібрався йти спати. Бабуся ніколи не завішувала вікон, тому я міг бачити силуети пташків за вікном, що повільно летіли і падали, такі величні на тлі нічного мороку.

Рисунок Б.10 – Форзац

Рисунок Б.11 – Нагзац

Рисунок Б.12 – Ілюстрація до розділу «Миша грабіжниця»

Рисунок Б.13 – Ілюстрація до розділу «Як розпізнати відьму»

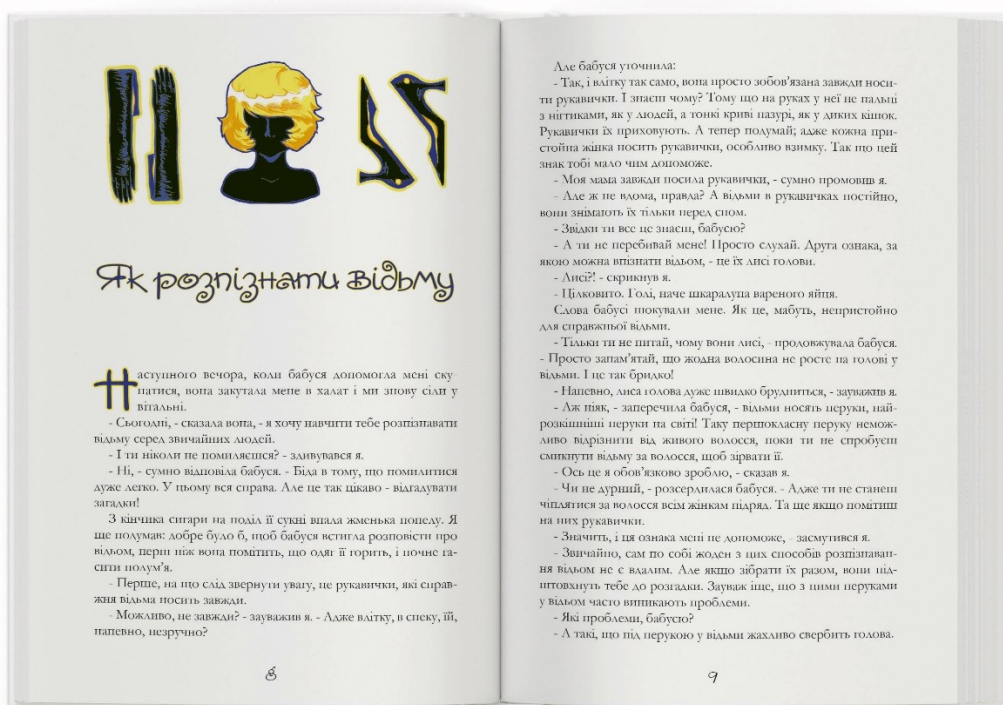

Рисунок Б.14 – Ілюстрація до розділу «Метаморфоза» 1

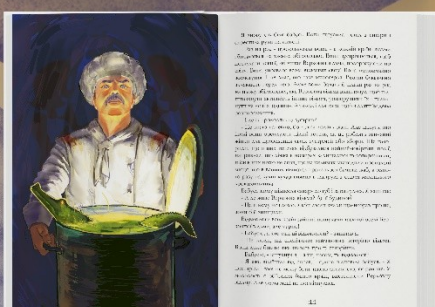
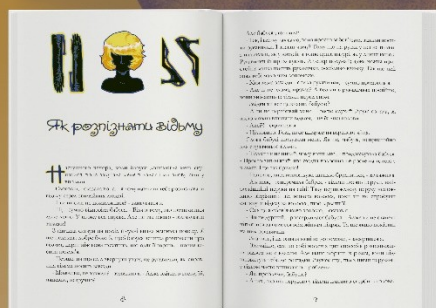
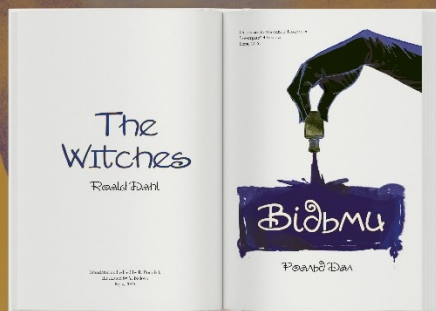
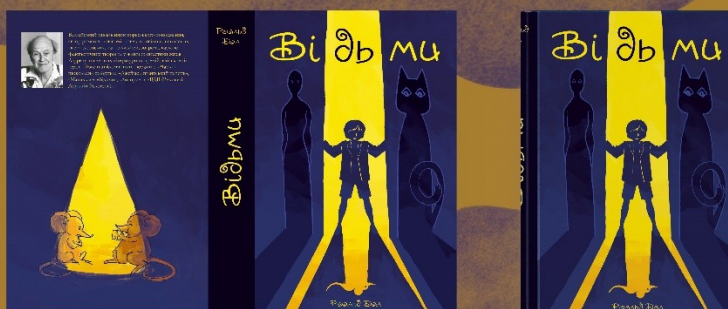

Рисунок Б.15 – Обкладинка книги «Відьми»

Рисунок Б.16 – Експозиційний планшет номер один

ДИЗАЙН КНИГИ РОАЛЬДА ДАЛА «Відьми»

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
 Факультет образотворчого мистецтва і дизайну
 Кафедра дизайну
 Освітній рівень перший (бакалаврський)
 Дипломний проєкт: Белової Яни Євгенівни
 Дизайн книги Роальда Дала «Відьми»
 Керівник: Волгін Юрій Євгенович, старший викладач кафедри дизайну

